

Administratīvo naudas sodu izpilde

Rīga 2024

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Revīzijas ziņojums

Administratīvo naudas sodu izpilde

2024. gada 31. janvāris

Lietderības revīzija “Administratīvo naudas sodu izpilde”

Revīziju veica vecākā valsts revidente Sarmīte Baltusa, vecākā valsts revidente Diāna Žunna, informācijas sistēmu auditori Jānis Silinieks un Valentīns Persaņs, vecākās valsts revidentes juristes Iveta Laicāne (līdz 11.12.2023.) un Ilona Kronberga (no 11.12.2023.), atbildīgā sektora vadītāja Kaiva Skalbiņa un departamenta direktore Kristīne Jaunzeme, pamatojoties uz Valsts kontroles Otrā revīzijas departamenta 2023. gada 1. jūnija revīzijas grafiku Nr. 2.4.1-25/2023.

Revidējamās vienības – Iekšlietu ministrija, Tieslietu ministrija, Finanšu ministrija.

Vāka noformējumā izmantota fotogrāfija no tīmekļvietnes *Depositphotos, Money euro coins and banknotes*, Autors *gena96*, ID: 14003618.

Cienījamais lasītāj!

Valsts kontrole ir noslēgusi fokusētu lietderības revīziju, kurā vērtējam vienu no administratīvā pārkāpuma procesa posmiem – administratīvo naudas sodu izpildi. Revīzijā vērtējam, vai izveidotā administratīvo naudas sodu izpildes sistēma darbojas efektīvi un vai izpilde tiek nodrošināta ar iespējami mazāko resursu patēriņu.

Revīzijā secinām, ka birokrātija un iestāžu darba apjoms administratīvo naudas sodu izpildē kopumā ir pieaudzis, taču administratīvo naudas sodu nomaksas rādītāji būtiski neuzlabojas. Attiecīgi – iestādes dara vairāk, bet rezultāts ir tas pats.

Ar administratīvo naudas sodu izpildes funkciju tiešajā valsts pārvaldē nodarbojas 27 iestādēs 1570 dažāda līmeņa un kompetenču nodarbinātie, no kuriem 98% tas ir viens no daudziem citiem pienākumiem. Centralizējot administratīvo naudas sodu izpildes funkciju, tās izpildei būtu nepieciešami 73 pilnas slodzes nodarbinātie un pēc revidentu aplēsēm to skaitu varētu samazināt vēl teju uz pusi.

Tas ne tikai ļautu taupīt valsts budžeta resursus un uzkrāt funkcijas izpildei nepieciešamās kompetences vienuviet, bet arī nodrošinātu taisnīgāku attieksmi pret administratīvi sodītajām personām un novērstu labas pārvaldības principa pārkāpumus līdzšinējā iestāžu praksē, kad administratīvo naudas sodu nodošana izpildei dažādos termiņos rada atšķirīgas sekas un izmaksas privātpersonām. Tāpat arī turpmāka procesu sakārtošana, digitalizācija, automatizācija un maksimāli daudz manuāla darba izskaušana ir risinājumi administratīvo naudas sodu izpildei ar iespējami mazāku valsts resursu patēriņu.

Pēc Administratīvās atbildības likuma spēkā stāšanās 2020. gada 1. jūlijā Valsts policijas darba apjoms, nodrošinot administratīvo

naudas sodu izpildi, ir pieaudzis piecas reizes galvenokārt dēļ izmaiņām administratīvo naudas sodu nodošanas piespiedu izpildei termiņos. Valsts policijai ir jāveic virkne administratīvo darbību, kas agrāk nebija jāveic, un administratīvo sodu par pārkāpumiem ceļu satiksmē labprātīga nomaksa vairs netiek veicināta ar pakalpojumu saņemšanas ierobežojumiem, kas ļautu gan panākt naudas sodu nomaksu, gan ļautu ierobežotos Valsts policijas cilvēkresursus izmantot sabiedriskās kārtības un drošības nodrošināšanai.

Revīzijas secinājumi izgaismo *ex-ante* un *ex-post* novērtējumu nozīmību, ieviešot jaunu regulējumu un reformas. Veicot Administratīvās atbildības likumprojekta sākotnējās ietekmes novērtējumu, diemžēl netika pēc būtības vērtēta ietekme uz administratīvajām procedūrām, iestāžu funkcijām, resursiem un to izmaksām, un to samērojamība pret sasniedzamo mērķi. Noteiktajā termiņā jaunā regulējuma *ex-post* novērtējums netika veikts, lai gan tas būtu ļāvis izvērtēt administratīvo naudas sodu izpildes efektivitāti, apzināt trūkumus un problēmjaudātumus, un savlaicīgi rosināt nepieciešamos pilnveidojumus.

Pateicamies Tieslietu ministrijas, Iekšlietu ministrijas, Finanšu ministrijas, Valsts policijas, Valsts kases, Valsts ieņēmumu dienesta un visu 27 revīzijā iesaistīto iestāžu kolēģiem par sadarbību revīzijas laikā!

Cieņā

Departamenta direktore Kristīne Jaunzeme

Saturs

Kopsavilkums	5
Ieteikumi	7
Ziņojuma struktūra	8
Ieskats revidējamā jomā - administratīvo sodu sistēmas reforma paredzēja risināt būtiskas administratīvo naudas sodu izpildes problēmas	9
Konstatējumi, secinājumi	11
1. Nav pietiekami izvērtēta administratīvo naudas sodu izpildes izmaiņu ietekme uz valsts pārvaldes iestāžu resursiem	11
2. Iestādes naudas sodus nenodod piespiedu izpildei nekavējoties pēc brīvprātīgās izpildes termiņa beigām	14
3. Decentralizētais naudas sodu izpildes process iestādēm prasa lielu resursu patēriņu	18
4. Joprojām nav atrasti efektīvi risinājumi naudas sodu samaksas maksājumu automātiskai identificēšanai un apstrādei	22
5. Ilgstošais uzlabojumu sodu elektroniskai nodošanai piespiedu izpildei ieviešanas process liedz ekonomēt cilvēkresursus	26
Tieslietu ministrijas viedoklis	30
Iekšlietu ministrijas viedoklis	32
Finanšu ministrijas viedoklis	34
Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes	35
1. pielikums. Valsts iestāžu piemērotie naudas sodi 2021. un 2022. gadā	40
2. pielikums. Valsts iestāžu nodarbinātie, kas veic naudas sodu izpildes kontroli	46
Atsauces	50

Kopsavilkums

Līdz ar Administratīvās atbildības likuma (turpmāk – AAL) stāšanos spēkā 2020. gada 1. jūlijā tika noteiktas vairākas izmaiņas administratīvo naudas sodu izpildes procesā. Lai arī Administratīvās atbildības likumprojekta sākotnējās ietekmes novērtējumā¹ tika prognozēts, ka valsts pārvaldes iestāžu un tiesu ikdienas funkcijas netiks finansiāli ietekmētas un papildu resursi netika plānoti, jaunā administratīvo naudas sodu izpildes regulējuma īstenošanai ir nepieciešams vairāk resursu.

Darba apjoms administratīvo naudas sodu izpildē ir pieaudzis, taču rezultāti nav uzlabojušies. Visvairāk ietekmēts Valsts policijas darbs

Tā kā 90 % no visiem uzliktajiem naudas sodiem ir par administratīvajiem pārkāpumiem ceļu satiksmē, visvairāk jaunais administratīvo naudas sodu izpildes regulējums ir ietekmējis Valsts policijas darbu. Iepriekš naudas sodus par pārkāpumiem ceļu satiksmē nodeva piespiedu izpildei, ja tie nebija samaksāti gada laikā no dienas, kad lēmums par naudas soda uzlikšanu stājās spēkā, un pārkāpējam līdz naudas soda nomaksai tika liegts saņemt noteiktus pakalpojumus saistībā ar dalību ceļu satiksmē. Tādā veidā tika nodrošināta gan efektīva naudas sodu izpilde, gan ekonomisks valsts budžeta līdzekļu izlietojums, organizējot administratīvo naudas sodu izpildi.

Pēc AAL spēkā stāšanās Valsts policijas darba apjoms, nodrošinot administratīvo naudas sodu izpildi, ir palielinājies piecas reizes. Ievērojamais darba apjoma pieaugums ir saistīts ar AAL regulējumu, kas paredz administratīvo naudas sodu nodošanu piespiedu izpildei mēneša laikā no dienas, kad stājies spēkā nolēmums par sodu, un pakalpojumu saņemšanas ierobežojumus. Attiecīgi tas prasa veikt virkni administratīvo darbību, kas iepriekš nebija jāveic.

Administratīvo naudas sodu izpildes nodrošināšanai Valsts policija iegulda ievērojami vairāk resursu, taču rezultāti būtiski neuzlabojas. 2018. un 2019. gadā labprātīgi tika samaksāti 79 % (tai skaitā 85% no piemērotajiem naudas sodiem par pārkāpumiem ceļu satiksmē), savukārt 2021. un 2022. gadā labprātīgi tika samaksāts 71 % (tai skaitā 73 % no piemērotajiem naudas sodiem par pārkāpumiem ceļu satiksmē) no piemērotajiem naudas sodiem.

2018. un 2019. gadā vispār netika samaksāti 16 % (tai skaitā 13 % no piemērotajiem naudas sodiem par pārkāpumiem ceļu satiksmē) no visiem uzliktajiem administratīvajiem sodiem, savukārt 2021. un 2022. gadā – 14 % (tai skaitā 12 % no piemērotajiem naudas sodiem par pārkāpumiem ceļu satiksmē).

Pēc vidējā ātruma radaru ieviešanas uz Latvijas ceļiem 2023. gadā naudas sodu par pārkāpumiem ceļu satiksmē īpatsvars turpina palielināties un Valsts policijai jau tā ierobežotie cilvēkresursi ir jānodarbina administratīvo naudas sodu izpildes nodrošināšanā, lai gan šīs funkcijas izpildē varētu iesaistīt mazāk resursus, nepasliktinot rezultātus, un šos cilvēkresursus novirzīt sabiedrības drošībai un kārtībai svarīgākās jomās. Lai sekmētu ātrāku nesamaksāto naudas sodu par pārkāpumiem ceļu satiksmē nodošanu piespiedu izpildei, no 2022. gada Valsts policija papildus iesaistīja 23 amatpersonas, nodarbinātie tiek iesaistīti virsstundu darbā un administratīvo naudas sodu izpildes nodrošināšanai plānots piesaistīt vēl papildu resursus.

Izstrādājot jaunu regulējumu, svarīgi pēc būtības vērtēt prasību un izmaksu samērīgumu, salīdzinot ar ieguvumiem

Revidentu vērtējumā, ja AAL sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā un AAL izstrādes laikā pēc būtības būtu vērtēts prasību un izmaksu samērīgums, salīdzinot ar ieguvumiem, ko sniedz mērķa

sasniegšana, ietekme uz administratīvajām procedūrām un to izmaksām, kā arī ietekme uz valsts pārvaldes iestāžu funkcijām un cilvēkresursiem, visdrīzāk, administratīvo naudas sodu par pārkāpumiem ceļu satiksmē izpildes kārtība netiktu mainīta. Turklāt būtiski atzīmēt, ka iepriekšējā administratīvo naudas sodu par pārkāpumiem ceļu satiksmē izpildes kārtība, ar kuru tika stimulēta administratīvā soda labprātīga samaksa, ierobežojot pakalpojumu saņemšanu attiecīgajā jomā gadījumā, ja sods netiek samaksāts noteiktajā termiņā, AAL sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā tika novērtēta kā labā prakse. Taču tā vietā, lai šo labo praksi attiecinātu arī uz citām jomām, AAL tika izvēlēta pretēja pieeja, atsakoties no šādas labās prakses labprātīgai administratīvo sodu nomaksai ar mazāku valsts pārvaldes iestāžu resursu patēriņu.

Ar esošajiem resursiem iestādes nespēj izpildīt AAL prasību nolēmumus piespiedu izpildei nodot nekavējoties. Netiek ievērots vienlīdzības un labas pārvaldības princips

Revīzijā 10² no 27 valsts pārvaldes iestādēm, kuras uzliek administratīvos naudas sodus (revīzijas apjomā nav iekļautas pašvaldības), atzina, ka izmaiņas administratīvā pārkāpuma procesā tām ir palielinājušas darba apjomu. Citas izmaiņas, kas ietekmēja ne tikai Valsts policijas, bet arī citu iestāžu darba pieaugumu, ir saistītas ar principa “viens pārkāpums, viens sods” ieviešanu. Iepriekš, ja bija izdarīti vairāki pārkāpumi, sodu persona saņēma par smagāko pārkāpumu, bet pēc AAL spēkā stāšanās – par katru pārkāpumu atsevišķi. Tāpat līdz ar AAL stājās spēkā prasība, ka nolēmumu par administratīvo naudas sodu ārvalstniekam, ko nav iespējams izpildīt Latvijā, nodod piespiedu izpildei attiecīgajā Eiropas Savienības dalībvalstī.

Ar esošajiem resursiem iestādes šobrīd nespēj izpildīt AAL prasību, ka piespiedu izpilde ir jāuzsāk nekavējoties pēc brīvprātīgās izpildes termiņa beigām. Tikai 12 % no nesamaksātajiem naudas sodiem valsts iestādes spēj nodot piespiedu izpildei nekavējoties. Atkarībā no iestādes vidējais dienu skaits, kādā naudas sodus pēc brīvprātīgās izpildes termiņa beigām nodod piespiedu izpildei, svārstās no dažām dienām līdz pat vairākiem mēnešiem. Tādā veidā netiek ievērots vienlīdzības princips, kā arī tiek pārkāpts labas pārvaldības princips, jo netiek nodrošinātas taisnīgas procedūras saprātīgā laikā.

Naudas sodu izpildes funkcijas centralizācija valsts līmenī ļautu taupīt resursus un nodrošinātu vienlīdzīgāku attieksmi pret pārkāpējiem

Naudas sodu izpildes kontroli valsts pārvaldes iestādēs kopumā veic 1570 dažāda statusa un kompetenču nodarbinātie, un 98 % no tiem tas nav viņu pamatuzdevums. Turklāt vairums (79 %) no šiem nodarbinātajiem ir amatpersonas – valsts civildienesta ierēdņi, amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi, militārpersonas u.c., piemēram, Valsts policijas vecākie inspektori, Valsts ieņēmumu dienesta vecākie muitas eksperti, vecākie muitas uzraugi un galvenie nodokļu inspektori, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes klientu apkalpošanas speciālisti, Dabas aizsardzības pārvaldes valsts vides inspektori. Valsts kontroles vērtējumā, iestāžu pamatfunkciju veicējiem, kam ir specifiskas zināšanas un prasmes konkrētā jomā, nebūtu jāveic atbalsta funkcijas.

Centralizēta naudas sodu izpildes kontroles funkcija ne tikai atbrīvotu valsts pārvaldes iestādes no tām neraksturīgas funkcijas un ļautu ierobežotos resursus veltīt pamatfunkciju kvalitatīvākai izpildei, bet arī kopumā valstī ietaupītu resursus. Tas ļautu ātrāk sasniegt naudas soda izpildes mērķi un nodrošinātu vienlīdzīgāku attieksmi pret visām sodītajām personām. Kompetence tiktu uzkrāta vienā vietā, un tas paātrinātu naudas sodu izpildes procesu kopumā un it īpaši attiecībā uz ārvalstniekiem uzlikto naudas sodu nodošanu piespiedu izpildei ārvalstīs, kas ir sarežģīts un darbietilpīgs process. Administratīvo naudas sodu izpildes kontrolei kopā valstī šobrīd nepieciešamas 73 pilnas slodzes. Pēc revidentu aplēsēm pēc naudas sodu izpildes funkcijas centralizācijas nodarbināto (pilnu slodžu) skaitu varētu samazināt

vismaz par 34 nodarbinātiem (pilnām slodzēm).

Jāveicina automatizēta naudas sodu izpildes administrēšana un jāattīsta e-pakalpojumi

Naudas sodu izpildes kontrolei nepieciešamo resursu apjomu varētu samazināt arī naudas sodu samaksas kārtības pilnveidošana un turpmāka procesu automatizācija. Lai arī Iekšlietu ministrija, Valsts policija un Tieslietu ministrija pastāvīgi turpina darbu, lai Administratīvo pārkāpumu procesa atbalsta sistēmā (turpmāk – APAS) pēc iespējas nodrošinātu Valsts kases kontos ienākošo maksājumu automatisku sasaisti ar piemēroto naudas sodu, nepieciešama amatpersonu iesaiste aptuveni 40 tūkst. maksājumu manuālai atpazīšanai un piesaistīšanai ik gadu.

Lielā mērā automatisku maksājuma atpazīšanu ietekmē izvēlētais samaksas veids un korektas un nekļūdīgas informācijas norādīšana maksājuma dokumentā. Lielais neatpazīto maksājumu skaits liecina, ka maksājumu identificēšanā un sasaistē arī turpmāk būs nepieciešama būtiska amatpersonu iesaiste, ja netiks izveidota tāda naudas sodu samaksas sistēma, kurā var izmantot tikai konkrētus risinājumus – izveidoto e-pakalpojumu vai, piemēram, svītrkoda vai QR koda skanēšanu maksājuma uzdevuma izveidei, kas jau sākotnēji nodrošinātu visu nepieciešamo informāciju tā apmaksai un atpazīšanai. Atteikšanās no iespējas sodītājām personām pašrocīgi veidot maksājuma uzdevumus internetbankā būtiski mazinātu kļūdu riskus samaksas procesā.

2022. gadā ir sāta APAS pilnveide, lai samazinātu iestāžu patērētos resursus un nodrošinātu daļēju piespiedu izpildes procesa automatizāciju, proti, daļēji tiks automatizēta informācijas apmaiņa ar zvērinātiem tiesu izpildītājiem un nodrošināta automatizēta informācijas pārbaude citās valsts informācijas sistēmās. Pēc revidentu aprēķiniem uzlabojumi paātrinās nesamaksāto naudas sodu nodošanu piespiedu izpildei un iestādēm ļaus iekonomēt līdz 62 % no naudas sodu nodošanai piespiedu izpildei nepieciešamā laika. Svarīgi, lai izstrādātie pilnveidojumi pēc iespējas drīzāk tiktu ieviesti produkcijas vidē.

Ieteikumi

Tieslietu ministrijai izvērtēt iespējas, kā sekmēt labprātīgu naudas sodu izpildi, mazinot naudas soda izpildes kontroles nodrošināšanai nepieciešamos valsts budžeta iestāžu resursus.

Ņemot vērā valsts pārvaldes modernizācijas mērķus un lai atbrīvotu valsts pārvaldes iestādes no tām neraksturīgu funkciju izpildes, vienlaikus sekmējot to pamatfunkciju izpildi, Tieslietu ministrijai sadarbībā ar Finanšu ministriju un Iekšlietu ministriju izvērtēt naudas sodu izpildes funkcijas centralizācijas iespējas.

Lai pēc iespējas novērstu kļūdainu naudas sodu maksājumu veikšanu un valsts resursu tērēšanu šo maksājumu atpazīšanā, Finanšu ministrijai sadarbībā ar Iekšlietu ministriju un Tieslietu ministriju izvērtēt alternatīvus naudas sodu samaksas kārtības risinājumus, tajā skaitā, izvērtējot iespējas atteikties no samaksas veidiem, kas saistīti ar pašrocīgu maksājuma uzdevumu veidošanu.

Lai mērķtiecīgi organizētu darbu un ieviestu APAS izstrādāto funkcionalitāti naudas sodu piespiedu izpildes procesa automatizācijai, Iekšlietu ministrijai un Tieslietu ministrijai vienoties par konkrētu termiņu, kad tiks uzsākta izstrādātās datu apmaiņas funkcionalitātes izmantošana.

Ziņojuma struktūra

Informācija ziņojumā izklāstīta šādā secībā:

- sākumā sniegts īss ieskats administratīvo naudas sodu izpildē un administratīvo sodu sistēmas reformā paredzētajās izmaiņās attiecībā uz administratīvo naudas sodu izpildi;
- tālāk izklāstīti revīzijas konstatējumi, sadalot tos piecās nodaļās:
 - pirmajā nodaļā sniegta informācija par administratīvo naudas sodu izpildes izmaiņu ietekmi;
 - otrajā nodaļā analizēts, vai valsts pārvaldes iestādes ar esošajiem resursiem var nodrošināt administratīvo naudas sodu izpildi AAL paredzētajos termiņos;
 - trešajā nodaļā analizētas naudas sodu izpildes funkcijas centralizācijas iespējas;
 - ceturtajā nodaļā analizēts, vai meklēti risinājumi naudas sodu samaksas maksājumu automātiskai identificēšanai un apstrādei;
 - piektajā nodaļā pētīts, kāpēc joprojām nesamaksātie naudas sodi piespiedu izpildei jānodod manuāli;
- noslēgumā sniegta revīziju raksturojošā informācija – revīzijas mērķis, apjoms, juridiskais pamatojums, kritēriji, Valsts kontroles un revidējamās vienības atbildība.

Ieskats revidējamā jomā - administratīvo sodu sistēmas reforma paredzēja risināt būtiskas administratīvo naudas sodu izpildes problēmas

Administratīvā soda izpilde ir pēdējā, noslēdzošā un visbūtiskākā stadija administratīvā pārkāpuma procesā, jo iepriekšējās stadijas zaudē jēgu, ja sods netiek izpildīts. Tā ir bijusi bezjēdzīga laika un naudas tērēšana gan no valsts resursu viedokļa, gan arī no tā, kādu vēstījumu saņem privātpersona, kas pārkāpusi likumu. Administratīvā pārkāpuma lietas uzsākšanai nav obligātuma principa, toties administratīvā soda izpildē pastāv obligātuma princips. Nav pieļaujama situācija, ka iestāde vai amatpersona neuzsāk administratīvā soda izpildi, jo nesaskata tās lietderību vai ņemot vērā citus subjektīvus apstākļus.³

Pirms AAL izstrādes 2013. gadā apstiprinātajā Administratīvo sodu attīstības koncepcijā⁴ attiecībā uz administratīvo naudas sodu izpildi tika uzsvērtas vairākas būtiskas risināmās problēmas:

- liela daļa lēmumu par administratīvo sodu uzlikšanu netiek izpildīti, pārkāpējam trūkst motivējošu apsvērumu maksāt uzlikto naudas sodu, ir maz ierobežojumu, kas pārkāpēju mudinātu uzlikto naudas sodu samaksāt;
- nepastāv viena institūcija, kas kontrolētu visu piemēroto sodu izpildi; iestādes, kas uzlik administratīvos naudas sodus, papildus tērē resursus nodarbinot cilvēkus, kuri ar to ik dienas nodarbojas, tā nelietderīgi tērējot savus resursus;
- iestādes efektīvi neveic lēmuma par naudas soda uzlikšanu izpildi, jo lēmums par naudas soda uzlikšanu netiek laikus nodots piespiedu izpildei, tā rezultātā piemērotais naudas sods nerada pienācīgu ietekmi uz pārkāpēju;
- Latvijas tiesību akti neparedz iespēju Latvijā izpildīt citu valstu lēmumu administratīvo pārkāpumu lietās, kur personai piemērots administratīvais sods.

AAL izstrādes mērķis⁵ bija ieviest mūsdienu tiesiskajiem standartiem atbilstošu no procesuālā viedokļa vienkāršu un ātru administratīvā pārkāpuma procesu, kas nodrošinātu cilvēktiesību ievērošanu, procesuālo taisnīgumu un soda neizbēgamību. Veidojot jauno administratīvo pārkāpumu procesu, svarīgi bija panākt, ka tiek noteikti samērā īsi procesuālie termiņi, lai kopējais procesa garums pārlietu neattālinātu pārkāpuma izdarīšanas brīdi no soda saņemšanas brīža, tā mazinot sodu sistēmas efektivitāti. Tāpat bija paredzēts nodrošināt, ka sods tiek izpildīts, paredzot labprātīgu soda izpildi veicinošus piespiedu mehānismus.⁶

Naudas soda izpilde kā īpaša administratīvo pārkāpumu lietvedības problēma bija uzsvērtā gan AAL koncepcijā⁷, gan likumprojekta sākotnējās ietekmes novērtējumā⁸. Kā viens no iemesliem, kāpēc naudas sodu izpilde nesekmējas, minēts pārkāpēju motivējošu apsvērumu trūkums naudas soda samaksai. AAL koncepcija paredzēja, ka gan brīvprātīgās, gan piespiedu izpildes stadija ir papildināma ar piespiedu motivējošiem elementiem pieaugošas bardzības kārtībā, kas motivētu personu veikt naudas soda samaksu un nodrošinātu soda neizbēgamību.

Likumprojektā tika piedāvāti vairāki pasākumi administratīvā soda izpildes stadijas stiprināšanai:

- vienošanās par soda izpildi jeb nosacīta daļēja atbrīvošana no naudas soda samaksas (princips “maksā ātrāk, maksā mazāk”);
- naudas soda uzrēķins;

- publisko pakalpojumu saņemšanas un nodrošinājumu ierobežojumi;
- naudas soda izpildes iespējas ārvalstīs.⁹

Principu “maksā ātrāk, maksā mazāk” plānoja ieviest, paredzot vienošanās procesu un naudas soda uzrēķinu, kuri abi darbotos, pirms naudas sods tiktu nodots piespiedu izpildei. AAL¹⁰ paredz, ka amatpersona, izskatot administratīvā pārkāpuma lietu, ir tiesīga lemt par personas nosacītu daļēju atbrīvošanu no naudas soda samaksas. Personu var nosacīti daļēji atbrīvot no naudas soda samaksas noteiktos gadījumos, ja, piemēram, persona, ir atzinusi savu vainu un piekrist lēmumam par naudas soda uzlikšanu, nav konstatēti apstākļi, kas pastiprina personas atbildību par administratīvo pārkāpumu, administratīvā pārkāpuma lietā nav cietušā u.c. Piemērojot nosacītu daļēju atbrīvošanu no naudas soda samaksas, sodītajai personai samazina naudas sodu par 50 %, ja samaksa veikta 15 dienu laikā. Daļēju atbrīvošanu no soda nevar piemērot visiem administratīvajiem pārkāpumiem, piemēram, arī par pārkāpumiem ceļu satiksmē, kas fiksēti ar fotoradariem, jo administratīvā pārkāpuma lieta tiek izskatīta bez tās personas klātbūtnes, kuru sauc pie administratīvās atbildības.

Sākotnēji likumprojektā ietvertais naudas soda uzrēķins, ja naudas sods nav samaksāts brīvprātīgās izpildes termiņā, likumprojekta izskatīšanas laikā neguva atbalstu Saeimā un AAL netika iekļauts, jo Saeimas Juridiskais birojs uzskatīja, ka šādam uzrēķinam būtībā ir līgumsoda pazīmes.

Publisko pakalpojumu saņemšanas un nodrošinājumu ierobežojumu (liegumu) mērķis ir stimulēt personas, kurām piemērots naudas sods, gan naudas soda brīvprātīgai nomaksai, gan to pienākumu izpildei, par kuru neizpildīšanu administratīvais sods piemērots. Likumprojekta sākotnējās ietekmes novērtējumā bija paredzēts, ka ierobežojumus varētu saglabāt ceļu satiksmē, jūras transportā un vides aizsardzībā, kā arī atsevišķos gadījumos noteiktās jomās paredzēt iespēju liegt juridiskajām un fiziskajām personām saņemt dažādas licences, speciālās atļaujas un sertifikātus, ja nav samaksāts administratīvais naudas sods. Šiem liegumiem jābūt tādiem, kas sniedz būtiskas priekšrocības naudas soda labprātīgas samaksas gadījumā salīdzinājumā ar zaudējumiem piespiedu izpildes gadījumā, lai tie stimulētu pārkāpējus naudas soda labprātīgai izpildei.¹¹

AAL paredz¹² iespēju nozaru likumos noteikt iestāžu pakalpojumu saņemšanas un citus ierobežojumus administratīvi sodītajām personām, kuras izvairās no soda izpildes. Tomēr praksē ierobežojumi ir noteikti tikai dažos nozaru likumos, piemēram, ceļu satiksmes jomā un medību jomā. Turklāt ceļu satiksmes jomā pakalpojumu saņemšanas ierobežojumi paredzēti vienlaikus ar lēmuma par naudas soda piemērošanu nodošanu piespiedu izpildei, nevis kā stimulē administratīvā naudas soda labprātīgai nomaksai.

Ar AAL¹³ spēkā stāšanās radās iespēja nodot izpildei citā Eiropas Savienības dalībvalstī vismaz daļu ārvalstniekiem uzlikto labprātīgi nesamaksāto administratīvo naudas sodu, kuru izpilde iepriekš nebija iespējama. Ar AAL spēkā stāšanos 2020. gada 1. jūlijā darbu sāka arī jauna informācijas sistēma – Administratīvo pārkāpumu procesa atbalsta sistēma (APAS), kuras izveides mērķis bija nodrošināt elektronisku administratīvā pārkāpuma procesa veikšanu, automatizētu dažādu lēmumu sagatavošanu, pamatojoties uz sistēmā ievadītajiem datiem, attiecīgi ietaupot ne tikai papīra un pasta izdevumus, bet arī cilvēkresursus.¹⁴

2021. gadā Valsts kontrole vērtēja¹⁵ Iekšlietu ministrijas iestāžu uzlikto administratīvo naudas sodu iekasēšanas efektivitāti pēc jaunā regulējuma spēkā stāšanās un secināja, ka pastāv būtiskas problēmas ar datu kvalitāti APAS sistēmā un Valsts policijai manuālais darbs naudas sodu izpildes kontrolē ir pat palielinājies. Joprojām turpinās Valsts kontroles sniegto ieteikumu ieviešana, kas vērsta uz to, lai uzlabotu tehniskos risinājumus un sekmētu maksājumu automatisku atpazīšanu, kā arī paātrinātu pārmaksāto naudas sodu summu atmaksāšanu sodītajai personai.

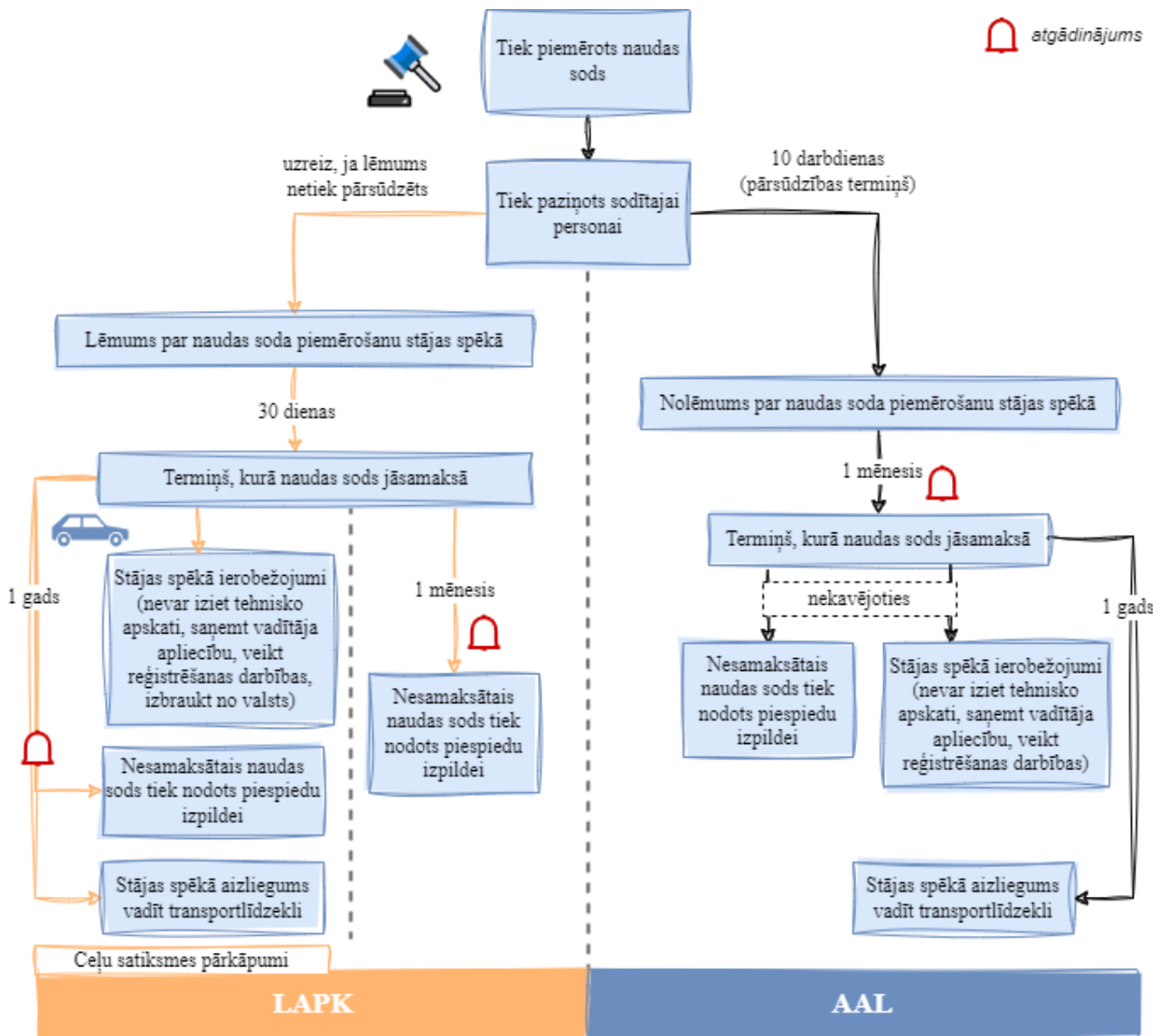
Konstatējumi, secinājumi

1. Nav pietiekami izvērtēta administratīvo naudas sodu izpildes izmaiņu ietekme uz valsts pārvaldes iestāžu resursiem

Latvijā ir 27 valsts pārvaldes iestādes, kurām ir tiesības uzlikt administratīvos naudas sodus (skatīt 1. pielikuma 1. tabulu). 10 no tām – Valsts policija, Valsts robežsardze, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, Iepirkumu uzraudzības birojs, Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, Valsts darba inspekcija, Veselības inspekcija, Dabas aizsardzības pārvalde, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija, Valsts meža dienests – revīzijā atzina, ka izmaiņas administratīvā pārkāpuma procesā tām ir palielinājušas darba apjomu.

Iestāžu vērtējumā, darba apjoma pieaugums galvenokārt ir saistāms ar principa “viens pārkāpums – viens sods” ieviešanu, naudas sodu izpildes nodošanu uz ārzemēm, kā arī regulējuma izmaiņām, kas saistītas ar naudas sodu par pārkāpumiem ceļu satiksmē nodošanu piespiedu izpildei.

- Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss¹⁶ (turpmāk – LAPK) paredzēja, ka, ja persona vienlaikus izdarīja vairākus administratīvos pārkāpumus, sods tika piemērots par smagāko pārkāpumu. Līdz ar AAL stāšanos spēkā tika ieviests princips – viens pārkāpums, viens sods, t. i., ja persona izdara vairākus pārkāpumus, par katru pārkāpumu tiek noteikts atsevišķs sods.
- Ar AAL spēkā stāšanos būtiski samazinājās termiņš, kādā nesamaksātie naudas sodi par pārkāpumiem ceļu satiksmē ir jānodod piespiedu izpildei. Iepriekš tos nodeva piespiedu izpildei, ja tie nebija samaksāti gada laikā no dienas, kad lēmums par naudas soda uzlikšanu stājās spēkā. Pēc AAL spēkā stāšanās – nekavējoties pēc brīvprātīgās izpildes termiņa beigām, tas ir pēc mēneša no dienas, kad stājies spēkā nolēmums par sodu (skatīt. 1. attēlu).
- LAPK nebija paredzēts, ka Latvijā ārvalstniekiem piemērotie administratīvie naudas sodi tiek nodoti piespiedu izpildei ārvalstīs. Pēc AAL spēkā stāšanās, ja nolēmumu nav iespējams izpildīt Latvijā, noteiktos gadījumos¹⁷ ārvalstniekiem uzliktie administratīvie naudas sodi ir jānodod piespiedu izpildei ārvalstīs;
- LAPK¹⁸ bija paredzēts, ka par naudas soda labprātīgu izpildi sodītajai personai atgādina pirms nodošanas piespiedu izpildei. Pēc AAL¹⁹ spēkā stāšanās iestāde nosūta sodītajai personai atgādinājumu, ar kuru atgādina par samaksas termiņa tuvošanos un brīdina par nodošanu piespiedu izpildei. Šo atgādinājumu skaits ir būtiski lielāks nekā atgādinājumu skaits, kas iepriekš tika nosūtīts pirms naudas soda nodošanas piespiedu izpildei, jo būtiski ir pieaudzis piespiedu izpildei nododamo nolēmumu skaits.

1. attēls. Administratīvā naudas soda izpilde pirms un pēc AAL spēkā stāšanās

Izstrādājot likumprojektu, bija jāizvērtē tiesību akta projekta sākotnējā ietekme, tostarp – bija jāvērtē prasību un izmaksu samērīgums, salīdzinot ar ieguvumiem, ko sniedz mērķa sasniegšana, ietekme uz administratīvajām procedūrām un to izmaksām, kā arī ietekme uz pārvaldes iestāžu funkcijām un cilvēkresursiem.²⁰ Tomēr likumprojekta izstrādes laikā netika konstatēti apstākļi, kas plānoto normatīvā regulējuma izmaiņu dēļ liecinātu par iespējamu iestāžu darba apjoma pieaugumu naudas sodu izpildes kontrolē, jo neviena iestāde uz to nenorādīja. Līdz ar to netika izvērtēts, vai plānotās izmaiņas ar esošajiem resursiem ir praktiski īstenojamas. Sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā²¹ bija norādīts, ka iestāžu un tiesu procesuālās pilnvaras un lietvedības kārtības pamatposmi būtiski netiek mainīti, tādēļ to ikdienas funkcijas administratīvo pārkāpumu procesā netiks finansiāli ietekmētas.

Valsts kontroles vērtējumā, AAL izstrādes laikā publiski pieejamā informācija skaidri liecināja par to, ka vismaz Valsts policijai darba apjoms varētu būtiski pieaugt. AAL izstrādes laikā naudas sodi par pārkāpumiem ceļu satiksmē, kuriem tika mainīta izpildes kārtība, veidoja lielāko daļu no administratīvajiem naudas sodiem. Saskaņā ar Sodū reģistra datiem²² par 2012.–2014. gadā sagatavotajiem administratīvajiem protokoliem vairāk nekā puse (56 %) no administratīvajiem naudas sodiem bija piemēroti tieši par pārkāpumiem ceļu satiksmē.

Kopš stacionāro fotoradaru tīkla būtiskas paplašināšanās 2015. gadā, administratīvo naudas sodu par pārkāpumiem ceļu satiksmē īpatsvars vēl vairāk pieaug. Saskaņā ar APAS un Sodū un liegumu reģistra datiem²³ 2021. un 2022. gadā valsts iestāžu piemērotie administratīvie naudas sodi par pārkāpumiem ceļu satiksmē jau bija vidēji 90 % no kopējā piemēroto naudas sodu skaita (skatīt 1. tabulu).

1. tabula. Valsts iestāžu piemērotie naudas sodi 2021. un 2022. gadā

	2021	2022	KOPĀ (2021–2022)
Kopējais piemēroto naudas sodu skaits	518 176	483 614	1 001 790
t.sk. par pārkāpumiem ceļu satiksmē	457 933 (88 %)	443 246 (92 %)	901 179 (90 %)

Šo proporciju par labu naudas sodiem par pārkāpumiem ceļu satiksmē turpmākajos gados vēl vairāk mainīs vidējā ātruma mērīšanas radaru uzstādīšana uz Latvijas ceļiem. Pirmajos vidējā ātruma mērīšanas radaru darbības mēnešos administratīvo naudas sodu par pārkāpumiem ceļu satiksmē, kas fiksēti ar fotoradariem, skaits pieaudzis par 12 %.

Lai arī būtiskākās izmaiņas skāra naudas sodu izpildes kārtību lietās par administratīvajiem pārkāpumiem ceļu satiksmē, ne Administratīvo sodu sistēmas attīstības koncepcijā, ne AAL likumprojekta sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā nav skaidroti apsvērumi, kāpēc tiek mainīts termiņš nesamaksāto naudas sodu par pārkāpumiem ceļu satiksmē nodošanai piespiedu izpildei.

Likumprojekta sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā²⁴ administratīvo naudas sodu izpilde par pārkāpumiem ceļu satiksmes jomā minēta kā labās prakses piemērs pretstatā naudas sodu izpildei citās jomās, ņemot vērā noteiktos pakalpojumu saņemšanas ierobežojumus, piemēram, aizliegumu veikt transportlīdzeklim valsts tehnisko apskati un reģistrēt to transportlīdzekļu un transportlīdzekļu vadītāju valsts reģistrā gadījumā, ja uzliktais naudas sods par minētajiem pārkāpumiem netiek nomaksāts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteiktajā termiņā.

Likumprojekta sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā nepārprotami norādīts, ka ierobežojumu (liegumu) mērķis ir stimulēt, lai personas, kurām piemērots naudas sods, to izpildītu labprātīgi. Proti, tiesību normās ietverot tādu modeli, kas sodītajai personai demonstrē priekšrocības soda labprātīgai samaksai. Lai arī pastāvošā prakse ar piemēroto naudas sodu izpildi ceļu satiksmē tika vērtēta pozitīvi un bija zināms, ka naudas sodu īpatsvars ceļu satiksmē ir 90 % no visiem piemērotajiem naudas sodiem, tomēr šāds regulējums ne vien netika attiecināts arī uz citām administratīvo pārkāpumu jomām, bet tika arī mainīts attiecībā uz administratīvo naudas sodu izpildi ceļu satiksmes jomā.

Valsts kontroles vērtējumā, ierobežojumu (liegumu) sākotnējais mērķis bija stimulēt labprātīgu naudas soda samaksu, nevis piemērot to kā papildu elementu naudas soda piespiedu izpildē. Arī AAL šobrīd nosaka²⁵, ka nozaru likumos var noteikt iestāžu pakalpojumu saņemšanas un citus ierobežojumus administratīvi sodītajām personām, kuras izvairās no soda izpildes. Ņemot vērā pašreizējo AAL un nozaru likumu regulējumu, ierobežojumu (liegumu) mērķis faktiski ir mainījies, jo tie tiek piemēroti kopā ar piespiedu izpildi un tiem nav pakāpeniska iedarbība. Ierobežojumu (liegumu) piemērošana kopā ar piespiedu izpildi nesekmē naudas sodu labprātīgu nomaksu, kā arī piespiedu izpildes nodrošināšana prasa vairāk valsts pārvaldes iestāžu resursu.

Saskaņā ar Tieslietu ministrijas revīzijā sniegto skaidrojumu²⁶ pašreizējais regulējums ir saistīts ar vienlīdzības principa prasību ievērošanu un nebūtu atbalstāmi izņēmumi sodu izpildes regulējumā. Tieslietu ministrijas ieskatā, iestādes, kas nodrošina naudas sodu izpildi, darba organizācija vai zvērīnātu tiesu izpildītāju atslogošana nav pietiekams attaisnojums nevienlīdzīga regulējuma noteikšanai, turklāt ilgāki samaksas termiņi mazina iespēju nodrošināt soda piemērošanas mērķi.

Valsts kontroles vērtējumā, personas, kuras sodītas par pārkāpumiem ceļu satiksmē, neatradās vienlīdzīgos apstākļos ar personām, kuras sodītas par citiem administratīvajiem pārkāpumiem, ne līdz AAL spēkā stāšanās dienai, ne arī pēc AAL spēkā stāšanās. Proti – administratīvo pārkāpumu ceļu satiksmes jomā gadījumā, labprātīgi nesamaksājot naudas sodu noteiktajā termiņā, ir spēkā esoši pakalpojumu saņemšanas ierobežojumi, kas līdz AAL spēkā stāšanās dienai attiecās uz laiku līdz naudas soda nodošanai piespiedu izpildei, bet pēc AAL spēkā stāšanās tiek noteikti vienlaikus ar naudas soda nodošanu piespiedu izpildei. Šāda pieeja ir retums un nav izplatīta citu administratīvo pārkāpumu jomās, līdz ar to nav faktiska un tiesiska pamata uzskatīt, ka administratīvie pārkāpēji ceļu satiksmes jomā atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar administratīviem pārkāpējiem citās jomās. Satversmes 91. pants noteic, ka vienlīdzības principam ir jāgarantē vienotas tiesiskās kārtības pastāvēšana. Proti, tā uzdevums ir nodrošināt, lai tiktu īstenota tāda tiesiskas valsts prasība kā likumu aptveroša ietekme uz visām personām un lai likums tiktu piemērots bez jebkādam privilēģijām. Tomēr šāda tiesiskās kārtības vienotība nenozīmē nivelēšanu, jo vienlīdzība pieļauj diferencētu pieeju, ja tā demokrātiskā sabiedrībā ir attaisnojama.²⁷ Satversmes tiesa ir atzinusi, ka vienlīdzības princips liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas vienādos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats. Atšķirīgai attieksmei nav objektīva un saprātīga pamata, ja tai nav leģitīma mērķa vai ja nav samērīgas attiecības starp izraudzītajiem līdzekļiem un nospraustajiem mērķiem.²⁸

Tāpat, revidentu vērtējumā, bija drošticami prognozējams, ka darba apjoms pieaugs arī citām iestādēm gan saistībā ar nesamaksāto naudas sodu nodošanu piespiedu izpildei ārvalstīs, ko iepriekš normatīvais regulējums neparedzēja, gan saistībā ar principa “viens pārkāpums – viens sods” ieviešanu.

Tā kā netika prognozēts, ka ar AAL stāšanos spēkā ieviestās izmaiņas administratīvo pārkāpumu procesā varētu palielināt darba apjomu naudas sodu izpildes kontroles nodrošināšanai, papildu resursi, izņemot APAS izstrādei nepieciešamo finansējumu, iestādēm netika paredzēti.

2. Iestādes naudas sodus nenodod piespiedu izpildei nekavējoties pēc brīvprātīgās izpildes termiņa beigām

Nolēmumu nodošanas piespiedu izpildei atšķirīgo termiņu dēļ tiek pārkāpti vienlīdzības un labas pārvaldības principi

AAL²⁹ nosaka, ka pēc administratīvā naudas soda brīvprātīgas izpildes termiņa beigām iestāde nekavējoties nodod nolēmumu piespiedu izpildei zvērinātam tiesu izpildītājam. Iestādei, kas piemērojusi naudas sodu, ir jāveic vairākas darbības un jāsigatavo dokumentācija, lai nesamaksāto naudas sodu nodotu piespiedu izpildei zvērinātam tiesu izpildītājam.

Tā kā nolēmuma nodošanai piespiedu izpildei AAL nav noteikts konkrēts termiņš, tad, Valsts kontroles vērtējumā, nolēmumi būtu nododami piespiedu izpildei bez nepamatotas vilcināšanās, tostarp, ņemot vērā vairākos citos AAL pantos³⁰ paredzētos termiņus darbību veikšanai nekavējoties sasaistē ar noteiktu darbdienu skaitu – ne vēlāk par trim līdz piecām darbdienu.

Revīzijā konstatēts, ka termiņi, kādos valsts pārvaldes iestādes nodod nolēmumus piespiedu izpildei, ir ļoti atšķirīgi. 2021. gadā piemērotie un brīvprātīgās izpildes termiņā nesamaksātie administratīvie

naudas sodi piespiedu izpildei nodoti ar vidēji 99 dienu kavēšanos, bet 2022. gadā – ar 45 dienu kavēšanos (skatīt 2. tabulu, detalizēti par iestādēm skatīt 1. pielikuma 3. tabulu).

2. tabula. Vidējais dienu skaits, kādā valsts pārvaldes iestāžu piemērotie, bet nesamaksātie naudas sodi pēc brīvprātīgās izpildes termiņa beigām nodoti piespiedu izpildei

Kopējais piespiedu izpildei nodoto naudas sodu skaits	Tai skaitā		Vidējais dienu skaits, kādā nesamaksātie naudas sodi nodoti piespiedu izpildei		
	piecu darba dienu laikā pēc brīvprātīgās izpildes termiņa beigām	vairāk nekā piecu darba dienu laikā pēc brīvprātīgās izpildes termiņa beigām	vidēji abos gados	2021	2022
117 980	14 207 (12 %)	103 773 (88 %)	74	99	45

Vidējais dienu skaits, kādā nesamaksātie naudas sodi nodoti piespiedu izpildei, ir ļoti atšķirīgs gan iestādēs, kurās ir liels šādu nolēmumu skaits (ap tūkstoti un vairāk), gan iestādēs, kurās šis skaits ir ļoti neliels. Piemēram, iestādēs, kur ir liels piespiedu izpildei nododamo nolēmumu skaits:

- Valsts policijā 2021. gadā tās vidēji bija 104 dienas, bet 2022. gadā – vidēji 42 dienas;
- Valsts ieņēmumu dienestā 2021. gadā – 56 dienas, bet 2022. gadā – vidēji 94 dienas;
- Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē 2021. gadā – 9 dienas, 2022. gadā – 10 dienas.

Valsts policijai vidējo dienu skaitu, kādā nesamaksātie naudas sodi tiek nodoti piespiedu izpildei, 2022. gadā izdevās samazināt galvenokārt tādēļ, ka šim darbam papildus tika piesaistītas 23 amatpersonas, kas nesamaksāto naudas sodu nodošanu piespiedu izpildei veica gan papildus saviem tiešajiem pienākumiem, gan virsstundu darbā. Savukārt Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde nesamaksātos naudas sodus spēj nodot piespiedu izpildei īsākos termiņos nekā, piemēram, Valsts policija u. c. lielās iestādes, jo administratīvo naudas sodu izpildes kontroles nodrošināšanā Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē iesaistīts daudz lielāks nodarbināto skaits.

Atšķirīgi rezultāti ir arī iestādēm, kurām ir bijis neliels (daži desmiti) piespiedu izpildei nododamo naudas sodu skaits, piemēram:

- Valsts meža dienests 2021. gadā to paveicis vidēji 152 dienās, bet 2022. gadā – 97 dienās;
- Valsts valodas centrs 2021. gadā to paveicis vidēji 134 dienās, bet 2022. gadā – 56 dienās.

Līdz ar to visas sodītās personas neatrodas vienlīdzīgos apstākļos un netiek īstenots arī labas pārvaldības princips, jo termiņš, kādā tiek sākti naudas sodu piespiedu izpilde, ir atkarīgs no tā, kura iestāde sodu ir uzlikusi (skatīt 1. pielikumā 3. tabulu). Piemēram, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes, Būvniecības valsts kontroles biroja, Maksātspējas kontroles dienesta un Militārās policijas uzliktajiem naudas sodiem piespiedu izpildi sāk 10 dienu laikā pēc brīvprātīgās samaksas termiņa beigām vai ātrāk, bet tādu iestāžu kā Valsts valodas centra un Valsts meža dienesta uzlikto naudas sodu izpildi sāk trīs mēnešus pēc brīvprātīgās samaksas termiņa beigām vai vēl vēlāk.

Brīvprātīgās izpildes termiņā samaksāto naudas sodu skaits ir samazinājies

Saskaņā ar revīzijā analizētajiem datiem³¹ par visiem valsts pārvaldes iestāžu piemērotajiem naudas sodiem 2021. un 2022. gadā brīvprātīgās izpildes termiņā vidēji tika samaksāts 71 % naudas sodu (skatīt

3. tabulu un detalizēti 1. pielikuma 2. tabulu). Tas nozīmē, ka gandrīz trešo daļu no piemērotajiem naudas sodiem iestādēm ir bijis nepieciešams izvērtēt, vai nav uzsākama piespiedu izpilde.

3. tabula. Valsts iestāžu piemērotie naudas sodi 2021. un 2022. gadā (skaits) un to sadalījums pa izpildes stadijām

Piemērotie naudas sodi	Samaksāti brīvprātīgās izpildes termiņā	Naudas sodi, kas NAV samaksāti brīvprātīgās izpildes termiņā					
		kopā	samaksāti pēc brīvprātīgās izpildes termiņa	nodoti piespiedu izpildei	nav iespējams nodot piespiedu izpildei	bija iespējams nodot, bet nav nodoti piespiedu izpildei	
Kopā	1 001 790	712 364	289 426	89 887	117 980	65 268	16 291
% no piemēroto naudas sodu skaita	71 %	29 %	9 %	12 %	6 %	2 %	

Sodītās personas brīvprātīgi vismazāk samaksā Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (11 %), Datu valsts inspekcijas (27 %), Valsts ieņēmumu dienesta (33 %) un Maksātspējas kontroles dienesta (34 %) uzliktos administratīvos naudas sodus (detalizēti skatīt 2. tabulu 1. pielikumā). Šīm iestādēm salīdzinoši vairāk nekā citām ir jātērē resursi, lai nodrošinātu naudas sodu izpildi.

Vienlaikus ir arī tādas iestādes, kurām visus vai gandrīz visus uzliktos naudas sodus sodītās personas samaksā brīvprātīgās izpildes termiņā. Piemēram, 100 % Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcijas uzliktie naudas sodi tiek samaksāti brīvprātīgās izpildes termiņā, ko, inspekcijas vērtējumā³², sekmē tas, ka azartspēļu un izložu nozare ir licencēta uzņēmējdarbība un tai ir noteikta obligāta ikgadējā licenču pārreģistrācija. Lai to būtu iespējams veikt, viens no nosacījumiem ir nodokļu un nodevu (tai skaitā nesamaksāto administratīvo naudas) parādu neesamība. Savukārt Iepirkumu uzraudzības biroja uzliktie naudas sodi gandrīz visos gadījumos (brīvprātīgās izpildes termiņā samaksāti 96 %) tiek piemēroti personām, kurām ir valsts amatpersonas statuss. Valsts amatpersonām ir izpratne par to, ka piemēroto administratīvo naudas sodu samaksāt brīvprātīgās izpildes termiņā ir izdevīgāk pašai personai, negaidot, kad lēmumu par administratīvā soda piemērošanu nosūtīs piespiedu izpildei tiesu izpildītājam.³³

Tomēr citu iestāžu piespiedu izpildei nododamo nolēmumu skaits nav salīdzināms ar Valsts policijai piespiedu izpildei nododamo naudas sodu skaitu. No gandrīz 290 tūkstošiem naudas sodu, kas nav samaksāti brīvprātīgās izpildes termiņā (skatīt 2. tabulu 1. pielikumā), vairāk nekā 267 tūkstoši ir Valsts policijas amatpersonu uzliktie naudas sodi, kamēr visu pārējo valsts iestāžu piemēroto brīvprātīgās izpildes termiņā nesamaksāto naudas sodu skaits kopā ir bijis mazāks par 23 tūkstošiem.

Pēc AAL spēkā stāšanās Valsts policijai piespiedu izpildei nododamo naudas sodu skaits būtiski pieauga. 2022. gadā Valsts policija piespiedu izpildei nodeva piecas reizes vairāk naudas sodu par pārkāpumiem ceļu satiksmē, nekā tas bija 2018. gadā (skatīt 4. tabulu).

Salīdzinājumam 2018. un 2019. gadā, kad piespiedu izpildi sāka, ja naudas sods par pārkāpumiem ceļu satiksmē nebija samaksāts gada laikā, bet līdz samaksai sodītajām personām darbojās dažādi iestāžu pakalpojumu saņemšanas un citi ierobežojumi, labprātīgi tika samaksāti 85 % no administratīvajiem naudas sodiem par pārkāpumiem ceļu satiksmē. Savukārt 2021. un 2022. gadā brīvprātīgās izpildes termiņā vidēji tika samaksāti vairs tikai 73 % no piemērotajiem naudas sodiem par pārkāpumiem ceļu satiksmē (skatīt 4. tabulu).

4. tabula. Pirms un pēc AAL spēkā stāšanās piemēroto naudas sodu īpatsvars, kas samaksāti brīvprātīgi, un naudas sodu skaits*, kas nodoti piespiedu izpildei

	2018	2019	2021	2022
Labprātīgās/brīvprātīgās izpildes termiņā samaksāto naudas sodu īpatsvars	79 %	79 %	70 %	72 %
t. sk. par pārkāpumiem ceļu satiksmē	85 %	85 %	72 %	73 %
Piespiedu izpildei nodoto nesamaksāto naudas sodu skaits*	32 161	31 770	62 901	55 079
t. sk. par pārkāpumiem ceļu satiksmē	9 900	11 022	47 684	44 595
Piemēroto naudas sodu skaits	528 912	565 849	518 176	483 614
t. sk. par pārkāpumiem ceļu satiksmē	466 628	507 523	457 933	443 246

* līdz datu iesniegšanas dienai piespiedu izpildei nodotie naudas sodi, kas piemēroti attiecīgajā gadā

Piespiedu izpildei nenodoto administratīvo naudas sodu skaits kopumā nav liels

Revīzijā konstatēts, ka piespiedu izpildei kopumā nav nodoti 8 % no uzliktajiem naudas sodiem (skatīt 3. tabulu). No tiem lielāko daļu jeb 6 % nebija iespējams nodot piespiedu izpildei, jo, piemēram, nesamaksātie naudas sodi bija piemēroti Latvijas valsts piederīgajiem, no kuriem sodu piedziņa nav iespējama (nav deklarētās dzīvesvietas, persona mirusi, juridiskā persona, kam piemērots sods, ir likvidēta u. c.), trešo valstu pilsoņiem vai arī Eiropas Savienības dalībvalsts valstspiederīgajam piemērotais naudas sods nepārsniedza 70 euro.

Vien 2 % ir tādi naudas sodi, kurus bija iespējams nodot piespiedu izpildei, bet iestādes to nav izdarījušas. Vairums no šiem naudas sodiem ir piemēroti Eiropas Savienības dalībvalstu valstspiederīgajiem, bet šis process, iestāžu vērtējumā, ir sarežģīts, ļoti laikietilpīgs un iestādēm prasa lielus resursus.

Piemēram, viena no valsts pārvaldes iestādēm ir norādījusi, ka līdz šim izpildei ārvalstīs nav nodevusi nevienu no ārzemniekiem piemērotajiem, bet nesamaksātajiem naudas sodiem, jo tiek meklēti risinājumi, kā samazināt tulkošanas izmaksas. Cita iestāde norādīja, ka tā izpildei uz Īriju ir nodevusi 27 nolēmumus, bet neviens vēl nav atzīts un izpildīts, jo Īrijas Tieslietu ministrija bija lūgusi precizēt iesniegtās apliecības.³⁴ Savukārt viena valsts iestāde nebija informēta, ka ārvalstniekiem piemērotos naudas sodus ir iespējams nodot izpildei ārvalstīs.

Piespiedu izpildei nebija nodots arī neliels skaits Latvijas valstspiederīgajiem piemēroto, bet nesamaksāto naudas sodu. Revīzijā iestādes norādīja, ka visbiežāk tas ir bijis darbinieku pieļauto kļūdu dēļ vai arī lielā darba apjoma dēļ.

Par diviem gadiem atlikts izvērtējums par administratīvo naudas sodu izpildi

Apstiprinot Administratīvo sodu sistēmas attīstības koncepciju, Ministru kabinets lēma³⁵, ka divu gadu laikā pēc AAL spēkā stāšanās dienas Tieslietu ministrijai ir jā sagatavo un tieslietu ministram jā iesniedz noteiktā kārtībā Ministru kabinetā informatīvais ziņojums, iekļaujot tajā apkopojumu par administratīvo naudas sodu izpildi divu gadu laikā no 2020. gada 1. jūlija līdz 2022. gada 1. jūlijam, ietverot arī statistiku par brīvprātīgi samaksātajiem un nesamaksātajiem naudas sodiem un zvērinātu tiesu izpildītāju veiktās administratīvo naudas sodu piedziņas rezultātiem, kā arī jā iesniedz attiecīgi priekšlikumi tiesiskā regulējuma uzlabošanai atbilstoši citu valstu pieredzei naudas sodu izpildē.

2022. gada februārī Tieslietu ministrija vairākām iestādēm (Valsts policijai, Valsts ieņēmumu dienestam, Rīgas pašvaldības policijai, Pārtikas un veterinārajam dienestam, Liepājas pilsētas

pašvaldības policijai un Cēsu novada pašvaldības policijai) lūdza³⁶ sniegt informāciju par trūkumiem spēkā esošajā tiesiskajā regulējumā par naudas soda izpildi, kādi uzlabojumi būtu jāveic, lai uzlabotu situāciju naudas soda izpildē, kā arī lūdza norādīt mehānismus, kas naudas sodu izpildē jau šobrīd darbojas efektīvi.

Valsts policija norādīja uz jau iepriekš minētajām izmaiņām administratīvā pārkāpuma procesā, kas ir būtiski ir ietekmējušas Valsts policijas darbu, – sods piemērojams par katru pārkāpumu atsevišķi, nevis nozīmīgāko pārkāpumu, par pārkāpumiem ceļu satiksmē nodošanas piespiedu izpildei termiņā saīsināšana, tiesiskās sadarbības procedūra uz ārvalstīm naudas soda izpildē ir darbietilpīga un sarežģīta, ņemot vērā sodu apmēra palielināšanos, palielinājies iesniegumu skaits par naudas soda samaksas sadalīšanu daļās. Minētās izmaiņas normatīvajā regulējumā, kas skārušas sodu izpildi, ir palielinājušas Valsts policijas patērējamos resursus.³⁷ Arī citas iestādes norādīja uz dažādiem trūkumiem, piemēram, to, ka nav iespējams personu nosacīti atbrīvot no naudas soda samaksas, ja administratīvā pārkāpuma lieta tiek izskatīta bez tās personas klātbūtnes, kuru sauc pie administratīvās atbildības, bet visi pārējie priekšnoteikumi nosacītai daļējai atbrīvošanai no naudas soda samaksas ir izpildīti.

Tomēr 2022. gadā izvērtējums par administratīvo naudas sodu izpildi kopš AAL spēkā stāšanās netika sagatavots, un pēc Tieslietu ministrijas ierosinājuma izvērtējuma termiņš ir pagarināts³⁸ par diviem gadiem līdz 2024. gada 1. jūlijam. Tieslietu ministrijas vērtējumā, statistika Covid-19 pandēmijas dēļ nevarētu sniegt precīzu tiesiskā regulējuma efektivitātes atspoguļojumu. Valsts kontroles vērtējumā, ir ārkārtīgi svarīgi veikt AAL ex-post izvērtējumu, tostarp – novērtējot, vai un kādā mērā izmaiņas administratīvo naudas sodu izpildē ir sasniegušas mērķi, kāda ir ārējo faktoru ietekme attiecībā uz mērķa sasniegšanu, kādas ir izmaksas, ieguvumi un nepieciešamās izmaiņas, lai sekmētu labprātīgu administratīvo naudas sodu nomaksu un valsts pārvaldes iestāžu izmaksas piespiedu izpildes stadijā būtu pēc iespējas mazākas.

3. Decentralizētais naudas sodu izpildes process iestādēm prasa lielu resursu patēriņu

Naudas sodu izpildes kontroli veic amatpersonas, kuru kompetences un specifiskās zināšanas ir būtiskas iestādes pamatfunkciju nodrošināšanā

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteikto³⁹ tiešās pārvaldes iestādes vadītājs organizē iestādes funkcijas pildīšanu un atbild par to, vada iestādes administratīvo darbu, nodrošinot tā nepārtrauktību, lietderību un tiesiskumu.

Revīzijā konstatēts, ka naudas sodu izpildē iestādes pamatā iesaista nodarbinātos, kas vienlaikus nodrošina iestāžu pamatfunkciju izpildi. Naudas sodu izpildes kontrolē ir iesaistīti struktūrvienību vadītāji un to vietnieki, grāmatvedības darbinieki, lietvedības darbinieki, juristi, vairumā gadījumu tie ir arī iestāžu pamatfunkciju īstenotāji, piemēram, Valsts policijas inspektori, Valsts ieņēmumu dienesta muitas eksperti, muitas uzraugi un nodokļu inspektori, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes klientu apkalpošanas speciālisti un referenti, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta inspektori, daļu un posteņa komandieri u.c. (skatīt detalizēti 2. pielikumu). Tikai ļoti nelielai daļai valsts pārvaldes iestāžu nodarbināto administratīvo naudas sodu izpildes kontrole ir vienīgais darba pienākums.

Šobrīd kopumā valsts pārvaldes iestādēs⁴⁰, kuras uzliek administratīvos naudas sodus, to izpildi nodrošina 1570 dažāda statusa un kompetences nodarbinātie (skatīt 2. pielikumu), no tiem:

- 332 (21 %) bija darbinieki;

- 1238 (79 %) bija amatpersonas (valsts civildienesta ierēdņi, amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi, militārpersonas u. c.).

Visvairāk nodarbināto administratīvo naudas sodu izpildes kontrolē ir iesaistīti iekšlietu resora iestādēs – kopumā 531 nodarbinātais (Valsts robežsardzē – 8, Valsts policijā – 78, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestā – 111 un Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē – 334), Valsts ieņēmumu dienestā – 502 un Pārtikas un veterinārajā dienestā – 198.

Tomēr arī mazajās iestādēs, kurās ir neliels uzlikto administratīvo naudas sodu skaits, pietiekami daudziem darbiniekiem papildus saviem tiešajiem pienākumiem ir jābūt zināšanām un pieredzei naudas sodu izpildes kontrolē. Piemēram, Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcijā, kurā divu gadu laikā pieņemti tikai deviņi nolēmumi par naudas soda piemērošanu, visām 14 Kontroles departamentā nodarbinātajām amatpersonām, kuras pieņēmušas nolēmumu par naudas sodu piemērošanu, ir pienākums veikt arī administratīvās naudas sodu izpildes kontroli. Savukārt Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldē, kur divos gados pieņemti 30 nolēmumi par naudas soda piemērošanu, piemēroto naudas sodu izpildes kontrole darba pienākumos ir noteikta 31 valsts inspektoram un galvenajam valsts inspektoram – nodaļas vadītājam.

Administratīvo naudas sodu izpildes kontrolei kopā valstī šobrīd ir nepieciešami 73 pilnas slodzes nodarbinātie, kas nodarbojas tikai ar naudas sodu izpildes kontroli (skatīt 2.pielikumu). Pēc revidentu aplēsēm pēc naudas sodu izpildes funkcijas centralizācijas nodarbināto (pilnu slodžu) skaitu varētu samazināt par 34 nodarbinātajiem (pilnām slodzēm) un būtu nepieciešamas pilnas 39 slodzes.⁴¹ Ņemot vērā, ka Valsts policijā šī funkcija jau ir daļēji centralizēta (t.i. daļai nodarbināto naudas sodu izpildes kontrole ir praktiski vienīgais amata pienākums), aplēse tika veikta attiecinot Valsts policijas nodarbinātā (vienas slodzes) vidējo produktivitāti – piespiedu izpildei nodoto nolēmumu skaitu gadā – uz visu iestāžu piespiedu izpildei nodoto nolēmumu skaitu gadā.

Administratīvo naudas sodu izpildes funkcija pēc būtības ir atbalsta funkcija

Administratīvo sodu sistēmas attīstības koncepcijā kā viena no problēmām naudas sodu izpildē bija minēts tas, ka lēmuma par administratīvā soda uzlikšanu pareizu un savlaicīgu izpildi kontrolē iestāde, kura pieņēmusi sākotnējo lēmumu, un nav institūcijas, kas kontrolētu visu piemēroto sodu izpildi. Lai pilnvērtīgi īstenotu lēmumu izpildes kontroli, nepieciešams papildus tērēt iestādes resursus, nodarbinot cilvēkus, kuri ar to ik dienas nodarbotos, tādējādi nelietderīgi patērējot savu darba laiku.⁴²

Tomēr AAL⁴³ nosaka, ka sodu izpildi organizē un kontrolē tā iestāde, kuras amatpersona sākotnēji pieņēmusi nolēmumu par sodu un koncepcijā minētā problēma netika atrisināta. Ārvalstu pieredze rāda, ka ir valstis, kur visu uzlikto naudas sodu izpildes funkcija ir centralizēta vienā iestādē. Piemēram, Lietuvā naudas soda izpildi organizē un kontrolē, nevis tā iestāde, kuras amatpersona naudas sodu piemērojusi, bet Valsts nodokļu inspekcija, kas nodrošina visu nesamaksāto naudas sodu nodošanu piespiedu izpildei zvērinātiem tiesu izpildītājiem.

Valsts kontroles ieskatā arī Latvijā valsts budžeta ieņēmumu administrēšanas funkcija ir piekritīga Valsts ieņēmumu dienestam, kas jau šobrīd nodrošina Valsts ieņēmumu dienesta administrēto nodokļu, nodevu un citu valsts noteikto obligāto maksājumu iekasēšanu Latvijas teritorijā.⁴⁴ Savukārt likumā “Par budžetu un finanšu vadību” ir noteikts Valsts kasei, sadarbojoties ar Valsts ieņēmumu dienestu, sekot tam, lai visi ieņēmumi, kas pienākas valsts budžetam, tiktu saņemti laikā un attiecīgajā apjomā.⁴⁵ Valsts ieņēmumu dienests administrē arī Valsts kases kontus, kuros tiek ieskaitīti valsts iestāžu piemērotie administratīvie naudas sodi, t. i., gadījumos, kad naudas soda summa tiek pārmaksāta vai nepareizi iemaksāta attiecīgajā Valsts kases kontā, Valsts ieņēmumu dienests veic tā atmaksu.

Naudas sodu izpildei nav raksturīgas sarežģītas un komplicētas darbības, kuru izpildei būtu nepieciešamas specifiskas zināšanas, kā tas, piemēram, ir gadījumā, kad nepieciešams pieņemt lēmumu par naudas soda piemērošanu. Līdz ar to darbības, kas jāveic naudas sodu izpildes kontroles procesā, vairāk ir raksturīgas iestādes atbalsta funkcijām, nevis pamatfunkcijām.

Ja naudas sods nav samaksāts brīvprātīgās izpildes termiņā, naudas soda izpildes kontroles ietvaros vispirms atbildīgais darbinieks pārbauda, vai sodītajai personai ir ticis nosūtīts atgādinājums. Ja ir nosūtīts, tiek pārbaudīts, vai maksājums nav neidentificēto maksājumu sarakstā, mēģinot atrast maksājumu Valsts kases kontos pēc dažādiem kritērijiem (vārda, uzvārda, personas koda, lietas numura, automašīnas numura u. c.). Ja to neizdodas atrast, informācija par sodīto personu tiek pārbaudīta dažādos reģistros, lai noskaidrotu, vai ir iespējams nesamaksāto naudas sodu nodot piespiedu izpildei, piemēram, Personu datu pārļūkā tiek pārbaudīts, vai fiziskā persona nav mirusi, un tiek noskaidrota tās adrese, Uzņēmumu reģistrā tiek pārbaudīts, vai juridiskā persona nav likvidēta, savukārt Maksātnešpējas reģistrā – vai personai nav pasludināta maksātnešpēja u. tml. Pēc tam tiek sagatavota pavadvēstule zvērinātam tiesu izpildītājam, tai pievienots nolēmums par naudas soda piemērošanu, vēstule nodota parakstīšanai un nosūtīta zvērinātam tiesu izpildītājam. Visbeidzot APAS vai Sodū un liegumu reģistrā tiek izdarīta atzīme par nesamaksātā naudas soda nodošanu piespiedu izpildei.

Tātad – lielākoties tās ir tehniskas darbības un tajās nav nepieciešams iesaistīt nodarbinātos, kam ir specifiskas konkrētās jomas zināšanas, kas vajadzīgas, lai konstatētu pārkāpumu, izvērtētu lietas apstākļus un piemērotu administratīvo naudas sodu.

Valdība ir izvirzījusi mērķi veicināt atbalsta funkciju centralizēšanu visā valsts pārvaldē

Jau pirms vairāk nekā 10 gadiem Latvijā ir uzsākta atbalsta funkciju centralizācijas iniciatīva. 2009. gadā Ministru kabinets uzdeva⁴⁶ ministrijām un centrālajām valsts iestādēm izvērtēt iespēju izveidot centralizētas grāmatvedības un personāla vadības sistēmas, likvidējot attiecīgās atbalsta funkcijas padotības iestādēs.

Virzība uz atbalsta funkciju centralizāciju valsts pārvaldē noteikta vairākos politikas plānošanas dokumentos.

- Valsts pārvaldes reformu plānā 2020⁴⁷ tika izvirzīts mērķis centralizēt atbalsta funkcijas, izvērtējot radniecīgo funkciju apvienošanas iespējas, norādot, ka atbalsta funkciju konsolidācija ir izplatīta ne tikai uzņēmējdarbības vidē, bet arī citu valstu publiskajā pārvaldē, sniedzot kvalitatīvāku pakalpojumu un samazinot izdevumus.
- Vairāki valdības rīcības plāni⁴⁸ ir paredzējuši veicināt centralizēta atbalsta funkciju pakalpojumu nodrošināšanu visā valsts pārvaldē.
- Valsts pārvaldes modernizācijas plānā 2023.–2027. gadam⁴⁹ kā viens no rīcības virzieniem norādīts atbalsta funkciju centralizācija un standartizācija, norādot, ka atbalsta funkciju standartizācija un centralizācija tādās jomās kā personāla lietvedība, cilvēkresursu vadība, finanšu grāmatvedība, IKT, iepirkumi, īpašumu pārvaldība un citās valsts pārvaldes jomās spēj sniegt ekonomiskus ieguvumus, uzlabot pakalpojumu kvalitāti un efektivitāti. Koncentrējot atbalsta funkcijas vienuviet, no ietaupītajiem resursu līdzekļiem ir iespējams akumulēt jaunas zināšanas un attīstīt inovatīvus risinājumus. Vienoto pakalpojumu centru izveide ļautu valsts pārvaldes iestādēm fokusēties uz to primāro uzdevumu – normatīvajos aktos noteikto funkciju izpildi un savas nozares attīstību. Atbrīvojot vai maksimāli samazinot valsts pārvaldes iestādes no atbalsta funkciju veikšanas un nodrošinot efektīvu atbalstu, vienotie pakalpojumu centri var būtiski uzlabot arī iestāžu pamatdarbības kvalitāti.

- Ministru kabinets 2023. gada 4. jūlijā atbalstīja Valsts kancelejas un Valsts kases sagatavoto konceptuālo ziņojumu “Par vienotā pakalpojumu centra izveidi valsts pārvaldē”⁵⁰, kurā ir noteikta kārtība, kā cilvēkresursu vadības, personāla lietvedības, finanšu grāmatvedības un vadības grāmatvedības procesi tiks centralizēti un standartizēti, veidojot vienotos pakalpojumu centrus. Turklāt Iekšlietu ministrijas resora pārcelšana uz vienoto pakalpojumu centru noteikta kā prioritāte, finanšu grāmatvedības funkcijas centralizāciju uzsākot jau 2026. gadā.
- Atveseļošanas un noturības mehānisma plāna⁵¹ reformu ietvaros Valsts kases, Valsts kancelejas un Valsts administrācijas skolas realizējamajos projektos paredzēts izveidot centralizēta grāmatvedības un personāla lietvedības, budžeta plānošanas un finanšu vadības, cilvēkresursu vadības, kā arī mācīšanās un attīstības risinājumu un vienotu pakalpojumu ekosistēmu, kas tiks attīstīta kā vienotais pakalpojumu centrs, kurā tiešās valsts pārvaldes iestādēm tiks nodrošināti standartizēti un centralizēti pakalpojumi.

Iepriekš minētais nepārprotami liecina, ka atbalsta funkciju centralizācija ir svarīgs valdības mērķis jau vairākus gadus. Līdz ar to administratīvo naudas sodu izpildes centralizēšana, kad 27 valsts pārvaldes iestāžu vietā ar to nodarbotos tikai viena iestāde, lielā mērā risinātu revīzijā konstatētās problēmas administratīvo naudas sodu izpildē un sniegtu ieguvumu iestādēm to pamatfunkciju izpildes nodrošināšanā un uzlabošanā.

Naudas sodu izpildes centralizācija iestādēm atbrīvotu resursus pamatfunkciju izpildei

Administratīvo naudas sodu izpildes funkcijas centralizācija varētu risināt vairākas būtiskas šajā ziņojumā minētas problēmas:

- Ņemot vērā, ka valsts iestādēs, kuras veic piemēroto administratīvo naudas sodu izpildes kontroli, izpildāmo nolēmumu skaits ir ļoti atšķirīgs – no vairākiem simtiem tūkstošu Valsts policijā līdz dažiem nolēmumiem gadā mazākās iestādēs –, nav ekonomiski pamatoti un mērķtiecīgi katrā iestādē uzturēt kompetenci, kas saistīta ar naudas soda izpildes kontroli. Šobrīd valsts pārvaldē kopumā ar to nodarbojas 1570 nodarbinātie, bet, funkciju centralizējot, tam būtu nepieciešami 73 nodarbinātie.
- Centralizācijas gadījumā iestāžu pamatfunkciju izpildē iesaistītie nodarbinātie atbrīvotos no iestādei neraksturīgu uzdevumu izpildes un vairāk uzmanības varētu veltīt pamatfunkciju izpildei. Nodarbināto, kuri veic naudas sodu izpildes kontroli iestādēs, statuss un kompetences ir ļoti atšķirīgs. To veic gan darbinieki, gan amatpersonas, t.sk. valsts civildienesta ierēdņi, amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi un militārpersonas. Administratīvo naudas sodu izpildes kontroli veic gan iestāžu atbalsta personāls, gan iestāžu pamatfunkciju nodrošinātāji – struktūrvienību vadītāji vai to vietnieki, grāmatvedības darbinieki, lietvedības darbinieki, referenti, juristi, inspektori, eksperti, klientu apkalpošanas speciālisti, militārās policijas štāba amatpersonas, posteņa komandieri u. c.
- Funkcijas centralizēšana novērstu nevienlīdzīgu attieksmi pret sodītajām personām. Šobrīd nesamaksātie naudas sodi piespiedu izpildei tiek nodoti ļoti dažādos termiņos, tādējādi radot nepamatotas priekšrocības daļai sodīto personu.
- Tiesiskās sadarbības procedūra uz ārvalstīm naudas soda izpildē ir darbietilpīga un sarežģīta, to kavē izpildes komplicētais process – jānosūta atgādinājums sodītajai personai, jānoskaidro Eiropas Savienības dalībvalsts kompetentā vai izpildes iestāde, kurai adresējams lūgums par mantiska rakstura piedziņu, jāsaņem īpašas formas apliecinājumi (katrs uz 16 lapām) divās valodās un jānosūta Eiropas Savienības dalībvalsts kompetentajai iestādei. Saņemot šīs dalībvalsts

piekrišanu atzīt nolēmumu un to izpildīt, atkal ir jāinformē par to sodītā persona. Visu šo darbību kopums patērē būtiskus laiku, naudas un finanšu resursus kā rezultātā sods tiks piedzīts citas dalībvalsts budžetā. Turklāt Eiropas Savienības dalībvalstu prakse attiecībā uz administratīvo naudas sodu izpildi atšķiras, līdz ar to šīs funkcijas centralizācija nodrošinātu attiecīgās prakses uzkrāšanu vienuviet.

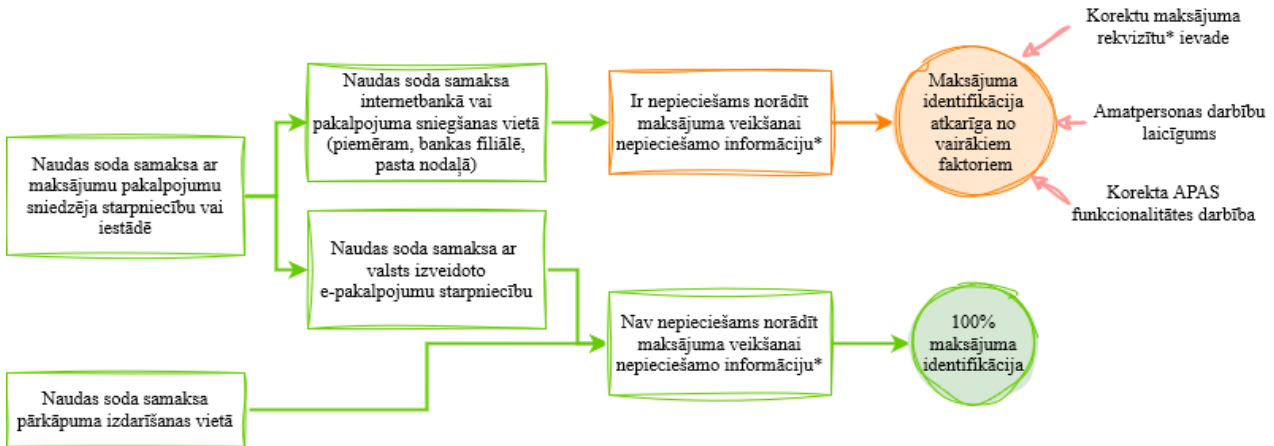
- Sodītās personas piemēroto naudas sodu bieži mēdz pārskaitīt uz nepareizu Valsts kases kontu (piemēram, naudas sods, ko piemērojusi Valsts policija, tiek aizskaitīts uz Valsts kases kontu, kas paredzēts Valsts robežsardzes piemēroto naudas sodu iemaksai, bet Valsts policijai pieejas šim kontam nav u. tml.). Šādā situācijā iestādei nepieciešams vērsties Valsts ieņēmumu dienestā ar lūgumu pārcelt nepareizajā Valsts kases kontā ieskaitīto maksājumu uz pareizo kontu, lai to būtu iespējams piesaistīt konkrētajam nolēmumam par naudas soda piemērošanu. Šo procesu atvieglotu funkcijas centralizācija vienuviet Valsts ieņēmumu dienestā.
- Arī pārmaksāto naudas sodu atgūšanas process ir sarežģīts, jo vispirms sodītajai personai nepieciešams vērsties ar iesniegumu Valsts ieņēmumu dienestā. Pēc tam no valsts pārvaldes iestādes, kas piemērojusi naudas sodu, jāsaņem atzinums par pārmaksāto naudas soda summu, un tikai tad Valsts ieņēmumu dienests personai atmaksā pārmaksu.
- Laikietilpīga ir juridiskām personām piemēroto naudas sodu nodošana piespiedu izpildei, jo bieži vien juridiskās personas, kas naudas sodus nav samaksājušas, ir uzsākušas tiesiskās aizsardzības procesu vai maksātnespējas procesu, pārdotas citām juridiskām personām ar vai bez saistību pārņemšanas u.tml. un līdz ar to ir nepieciešams ieguldīt papildu laiku, lai noskaidrotu, no kā piemērotais naudas sods būtu piedzenams, lai to vispār būs iespējams nodot piespiedu izpildei zvērinātam tiesu izpildītājam. Ja attiecīgajai juridiskajai personai ir piemēroti naudas sodi dažādās jomās (piemēram, par ceļu satiksmes pārkāpumiem, nodokļu vai vides jomā u.tml.), tad katrai no iestādēm, kas piemērojusi sodus, jāiegulda laiks, lai noskaidrotu, no kā piemērotais naudas sods piedzenams.
- Atšķiras valsts pārvaldes iestāžu prakse, kā un cik savlaicīgi informācija par veiktajām naudas soda izpildes kontroles darbībām tiek ievadīta APAS. Piemēram, laikus netiek ievadīta informācija par nesamaksātā naudas soda nodošanu piespiedu izpildei, jo paralēli tā tiek reģistrēta iestādes iekšējos reģistros. Mēdz būt arī gadījumi, ka nodarbinātā, kas veic naudas soda izpildes kontroli, rīcībā ir informācija, ka naudas sods ir samaksāts, bet APAS nav notikusi automātiska maksājuma sasaiste ar piemēroto naudas sodu un arī manuālu sasaisti atbildīgais nav veicis. Tā rezultātā APAS dati ir nepareizi un vienuviet nav pieejama visa informācija par administratīvā naudas soda izpildes faktisko stāvokli. Funkcijas centralizācija nodrošinātu, ka visa informācija par naudas soda izpildes kontroles darbībām tiek reģistrēta pēc vienotiem principiem un vienuviet būtu pieejama informācija par visu naudas sodu izpildes faktisko stāvokli.

4. Joprojām nav atrasti efektīvi risinājumi naudas sodu samaksas maksājumu automātiskai identificēšanai un apstrādei

E-pakalpojumu izmantošana naudas sodu samaksai nekļūst populārāka salīdzinājumā ar citiem samaksas veidiem.

Personai, kurai piemērots administratīvais sods, tiek piedāvāti vairāki naudas soda samaksas veidi⁵² – izmantot maksājumu pakalpojumu sniedzēja vai iestādes, kas uzlikusi naudas sodu, pakalpojumus, ja attiecīgā iestāde šādu pakalpojumu sniedz, vai veikt piemērotā naudas soda samaksu pārkāpuma

izdarīšanas vietā. Atkarībā no izvēlēta samaksas veida atšķiras iespējamība, ar kādu sodītās personas maksājums tiks identificēts un automātiski sasaistīts ar administratīvā pārkāpuma lietu (skatīt 2. attēlu).

*administratīvā pārkāpuma lietas numuru, valsts budžeta konta numuru, uz kuru veikt samaksu, un piemērotā naudas soda apmēru

2. attēls. Administratīvā naudas soda samaksas veidi un veiktā maksājuma identifikāciju ietekmējošie faktori

Sodītajām personām ir pieejami divi e-pakalpojumi:

- Ceļu satiksmes drošības direkcijas piedāvātais e-pakalpojums “Piemērotie naudas sodi un to apmaksa”⁵³, kurā ir izveidota maksājuma uzdevuma sagatave naudas sodu ceļu satiksmē, kas fiksēti ar fotoradariem, samaksai;
- portālā Latvija.lv pieejamais e-pakalpojums “Administratīvo sodu pārbaude un nomaksa”⁵⁴, kurā ir izveidota maksājuma uzdevuma sagatave visu pārējo administratīvo naudas sodu samaksai.

Lai popularizētu e-pakalpojumu izmantošanu un samazinātu neidentificēto maksājumu skaitu, Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs ir aicinājis iestādes, kuras uzliek administratīvos naudas sodus, papildināt to tīmekļvietnes ar informāciju par e-pakalpojumu “Administratīvo sodu pārbaude un nomaksa”. Valsts policijas tīmekļvietnē ir informācija, ka ir iespējams veikt maksājumus portālā Latvija.lv.; par pārkāpumiem ceļu satiksmē iespējams samaksāt CSDD tīmekļvietnē www.e.csdd.lv; ja pārkāpumi fiksēti ar tehniskiem līdzekļiem, iespējams maksāt vietnē www.fotoradari.gov.lv; kā arī iespējams izmantot minēto portālu mobilās lietotnes.

Tomēr, vērtējot e-pakalpojuma “Administratīvo sodu pārbaude un nomaksa” izmantošanas dinamiku, revīzijā konstatēts, ka e-pakalpojuma izmantošanas⁵⁵ intensitātei ir tendence samazināties (skatīt 5. tabulu).

5.tabula. E-pakalpojuma “Administratīvo sodu pārbaude un nomaksa” izsaukšanas reižu skaits gadu griezumā⁵⁶

2021	2022	2023 (pirmie trīs ceturkšņi)
82 304	82 597 (+293*)	59 378 (-2262**)

*salīdzinot ar iepriekšējo periodu

**salīdzinot datus par 2023. gada pirmajiem trim ceturkšņiem ar datiem par līdzīgu 2022. gada periodu

Revīzijā konstatēts, ka gadījumos, kad persona vēlas veikt naudas soda samaksu uzreiz pēc administratīvā pārkāpuma lietā pieņemtā lēmuma saņemšanas, tai šāda iespēja nav pieejama, izvēloties

veikt soda samaksu ar e-pakalpojuma “Administratīvo sodu pārbaude un nomaksa” starpniecību, jo e-pakalpojumā ir pieejama informācija tikai par lēmumiem, kas jau stājušies spēkā (10 darbdienas no lēmuma paziņošanas dienas, bet, ja lēmums ir pārsūdzēts, — ar brīdi, kad sūdzība ir noraidīta).

Šāda ierobežojuma nav, ja persona vēlas samaksāt naudas sodu par pārkāpumu, kas fiksēts ar tehniskajiem līdzekļiem, ar Ceļu satiksmes drošības direkcijas piedāvātā e-pakalpojuma “Piemērotie naudas sodi un to apmaksā” starpniecību.

Gan Tieslietu ministrija, gan Valsts policija atbalsta pieeju, ka naudas sodu var samaksāt tikai tad, kad administratīvā pārkāpuma lietā pieņemtais lēmums ir stājies spēkā⁵⁷, jo tas samazina gadījumu skaitu, kad privātpersonai veidojas pārmaksa valsts budžetā un pārmaksātā naudas summa ir jāatmaksā. Šāda situācija var veidoties, ja sodītā persona veic tai piemērotā naudas soda samaksu, bet pēc tam pārsūdz administratīvā pārkāpuma lietā pieņemto lēmumu un pārsūdzība tiek apmierināta (lēmums tiek atcelts).

Tomēr revīzijā konstatēts, ka šādas situācijas ir ļoti reti – laikā no 2021. līdz 2023. gada trešajam ceturksnim tika pārsūdzēti 15 069 lēmumi, no kuriem tikai 75 gadījumos sodītā persona jau bija veikusi samaksu pirms lēmuma pārsūdzēšanas.⁵⁸ Turklāt tendence veikt naudas soda samaksu un pēc tam pārsūdzēt lēmumu samazinās – 2023. gada pirmajos trīs ceturkšņos tikai piecos gadījumos veikta samaksa pirms lēmuma pārsūdzības iesniegšanas.

Valsts kontroles skatījumā, nav pamata liegt personām izmantot e-pakalpojumu naudas sodu samaksai, pirms nolēmums par naudas sodu ir stājies spēkā, jo tā izmantošana nodrošina precīzu maksājuma atpazīšanu un sasaisti APAS ar konkrētu piemēroto naudas sodu. Ņemot vērā, ka attiecīgais e-pakalpojums nav pieejams, līdz nolēmums par naudas sodu ir stājies spēkā, sodītās personas ir spiestas laikā starp naudas soda piemērošanu un tā spēkā stāšanās izmantot citus samaksas veidus, ja tās vēlas naudas sodu samaksāt. Tas pasliktina APAS datu kvalitāti, jo, izmantojot citus maksājumu veidus, ir lielāka iespēja kļūdīties, nepareizi norādot maksājuma rekvizītus.

Turklāt jāņem vērā, ka tikai Latvija.lv pieejamajam e-pakalpojumam “Administratīvo sodu pārbaude un nomaksa” ir noteikts šāds ierobežojums, bet pārējos samaksas veidus (internetbanka, bankas, pasta nodaļas pakalpojumi u. c.) var izmantot tūlīt pēc informācijas par naudas sodu uzlikšanu saņemšanas. Arī piemērotos naudas sodus par pārkāpumiem, kas fiksēti ar fotoradariem, iespējams samaksāt uzreiz pēc to piemērošanas (negaidot, kamēr nolēmums par soda piemērošanu stājas spēkā), izmantojot CSDD piedāvāto e-pakalpojumu “Piemērotie naudas sodi un to apmaksā”.

APAS maksājumu modulī iebūvētā loģika (algoritmi) paredz, ka Valsts kases kontos saņemtos maksājumus automātiski identificē un sasaista ar administratīvā pārkāpuma lietu tikai pēc administratīvā pārkāpuma lietā pieņemtā lēmuma spēkā stāšanās datuma. Līdz ar to veidojas situācijas, ka arī pareizi veikti maksājumi ilgu laiku netiek identificēti. Turklāt Valsts policijas par administratīvo pārkāpumu lietu virzību atbildīgie darbinieki ir novērojuši, – jo lielāka dienu starpība starp veikto maksājumu un lēmuma spēkā stāšanās datumu, jo palielinās varbūtība, ka maksājums vispār netiks automātiski identificēts.

Naudas soda samaksa, neizmantojot e-pakalpojumu, rada kļūdu risku un prasa iestāžu papildu resursus

Atšķirībā no e-pakalpojumiem, kuros jau maksājuma uzdevuma sagatavē ir iekļauti visi nepieciešamie rekvizīti, izmantojot vairumu citu samaksas veidu kļūdu risks būtiski pieaug (skatīt 2. attēlu). Lai nodrošinātu maksājuma automātisku sasaisti ar administratīvā pārkāpuma lietu, ir būtiski nekļūdīgi norādīt maksājuma rekvizītus, kas ietverti lēmumā:

- Valsts kases konta numuru (21 zīme);

- maksājuma mērķī jānorāda tikai lēmuma numurs;
- samaksu jāveic precīzi, noteiktā naudas soda apmērā.

Pašrocīgi veidojot maksājuma uzdevumus internetbankā, kas, iespējams, ir visizplatītākais naudas soda samaksas veids, sodītajai personai ir ļoti viegli pieļaut kļūdu datu ievadē vai nenorādīt visus nepieciešamos rekvizītus. Neievērojot kādu no šiem nosacījumiem, personas veiktais maksājums var netikt automātiski identificēts un tās iestādes, kas piemēroja administratīvo sodu, darbiniekiem būs jāveic manuāla maksājuma piesaiste.

Ik gadu aptuveni 40 tūkst. maksājumiem ir jāveic manuāla atpazīšana⁵⁹. Gan Valsts policija, gan Valsts ieņēmumu dienests revīzijā norādīja, ka bieži sastopas ar problēmām, kas saistītas ar maksājumu identificēšanu APAS sistēmā. Ja maksājums netiek identificēts arī manuāli, naudas sods tiek nodots zvērinātiem tiesu izpildītājiem piespiedu izpildei. Lai arī Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs kopumā ir apzinājis kļūdainu maksājumu cēloņus, statistika sadalījumā par cēloņu veidiem nav pieejama. Tas traucē apzināt, tieši kurā brīdī visbiežāk tiek pieļautas kļūdas, lai koncentrētu uzlabojumus konkrētajā jomā.

Jāturpina apzināt risinājumi neidentificēto maksājumu skaita samazināšanai

Revīzijā konstatēts, ka administratīvā soda izpildē iesaistītās iestādes ir vērtējušas risinājumus, lai papildus piedāvātajām e-pakalpojumu iespējām uzlabotu maksājumu automatisku atpazīšanu un ierobežotu sodīto personu iespējas maksājuma uzdevumā norādīt nepareizu, lieku un neatbilstošu informāciju.

- Iekšlietu ministrija rosināja⁶⁰ izveidot internetbankā pieejamus maksājuma uzdevumu paraugus ar strukturētu maksājuma referenci, tas ir, maksājuma mērķī var norādīt tikai noteiktu skaitļu virkni, kas soda piemērotāja un maksājumu pakalpojumu sniedzēja pusē tiek veidots pēc standartos aprakstīta vienota, matemātiska algoritma. Rezultātā nebūtu iespējams veikt maksājumu, ja netiek ievadīts pareizs kods – strukturētā reference. Tomēr bankas nebija ieinteresētas izveidot un uzturēt šādus risinājumus.
- Valsts policija rosināja⁶¹ ieviest internetbankā pieejamu maksājuma veidni ar obligāti aizpildāmo informāciju, tas ir, persona nevar samaksāt sodu, nenorādot, piemēram, protokola/lēmuma numuru un datumu, informāciju par personu, kam piemērots administratīvais sods, un citu informāciju, lai mazinātu neidentificējamo maksājumu skaitu.

Bez turpmākas virzības ir palikuši arī citi Iekšlietu ministrijas sniegtie⁶² ierosinājumi – ieviest vienotu naudas sodu kontu un administratīvo pārkāpumu lietās pieņemtos lēmumus papildināt ar svītrkodu, lai nodrošinātu plašākas iespējas maksājuma datu automatizētai apstrādei. Informatīvajā ziņojumā⁶³ norādīts, ka maksātāji nereti nokļūdās, norādot nepareizu kontu. Līdz ar to tiek patērēti administratīvie resursi, lai noskaidrotu pareizo kontu, kā arī iestādei, kas saņem maksājumu, jāveic pārskaitījums no viena konta uz citu. Iekšlietu ministrija rosināja pārskatīt esošo valsts pamatbudžeta ieņēmumu kontu, kuros tiek ieskaitīti naudas sodi, skaitu, tos aizstājot ar vienu kontu, kurā ieskaitāmi visi fiziskai un juridiskai personai piemērotie administratīvo pārkāpumu naudas sodi.

Valsts kontroles ieskatā, vienota nauda sodu konta ieviešana pati par sevi pilnībā neatrisinās problēmu ar automātiski neidentificētajiem maksājumiem. No vienas puses, šāda konta ieviešana samazinās nepieciešamību pārvirzīt sodītās personas veiktos maksājumus no viena naudas sodu konta uz citu un atvieglos sodītajai personai naudas soda maksājumu veikšanu. Tomēr vienots naudas sodu konts neatrisinās problēmas, kuru cēlonis ir nekorekti norādītā informācija naudas soda samaksas maksājuma uzdevumā.

Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs turpina⁶⁴ uzlabot ieviešanu APAS, lai automatiskajā maksājumu identifikācijas procesā tiktu sasaistīts maksājums ar lēmumu arī gadījumos, ja lēmums ir stājies spēkā, bet ievadīts APAS novēloti. Konkrēto uzlabojumu ietekmi uz neidentificēto maksājumu skaita samazināšanos, varēs novērtēt tikai pēc kāda laika, jo līdz šim šādi dati netika uzkrāti.

Šobrīd administratīvā procesa ietvaros pieņemtie lēmumi nav papildināti ar svītrkodiem, bet tajos ir ietverts QR kods. Administratīvajos lēmumos par pārkāpumiem ceļu satiksmē, ko konstatē ar fotoradariem, QR kods ļauj sodītajai personai piekļūt CSDD e-pakalpojumam un veikt nekļūdīgu naudas soda samaksu. Savukārt administratīvajos lēmumos, ko pieņem Valsts policija par pārkāpumiem ceļu satiksmē, apturot transportlīdzekli, ietvertais QR kods neatvieglo maksājuma veikšanu sodītai personai, jo tajās ir tikai lēmuma numurs.

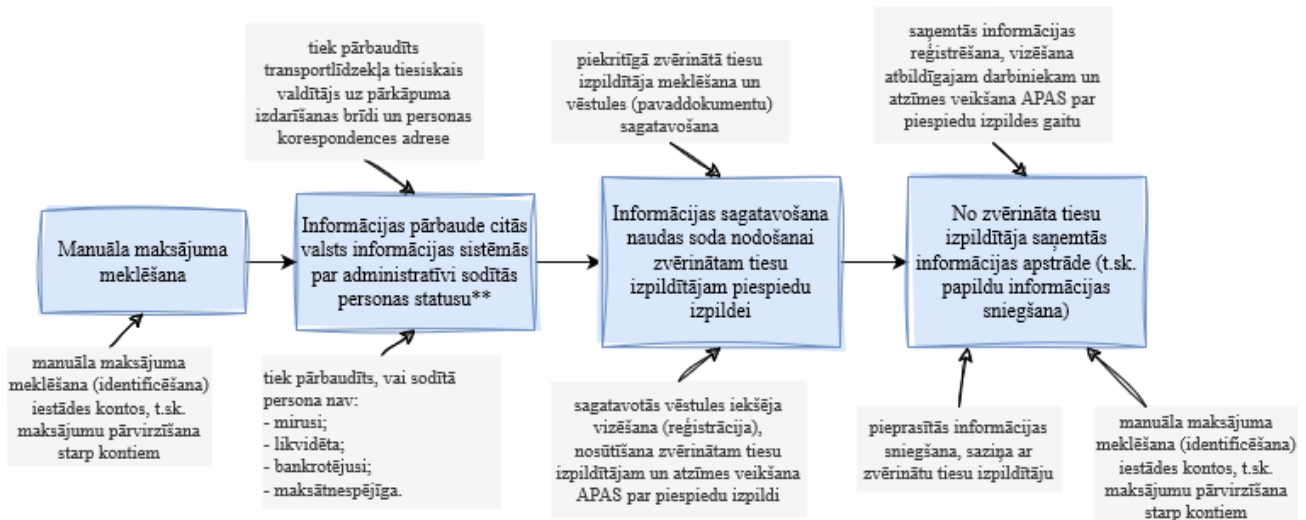
Šobrīd pastāv četri naudas soda samaksas veidi, no kuriem divi ir saistīti ar pašrocīgu maksājuma uzdevumu veidošanu (skatīt 6. tabulu). Vienlaikus Latvijā vēl nav ieviesta svītrkoda norādīšana uz administratīvā procesa ietvaros pieņemtajiem lēmumiem, kas paplašinātu šobrīd esošās iespējas. Sodītās personas samaksu varētu veikt tādā pašā veidā, kā šobrīd maksā lielu daļu no komunālo pakalpojumu rēķiniem (piemēram, par atkritumiem, elektrību, siltumu), – noskenējot svītrkodu, piemēram, bankā, pastā, veikalos Maxima un Narvesen vai citos klientu apkalpošanas centros. Valsts kontroles vērtējumā, atteikšanās no pašrocīgi veidotiem maksājuma uzdevumiem un minēto svītrkodu norādīšana uz lēmumiem būtiski uzlabotu maksājumu kvalitāti un līdz ar to arī samazinātu resursus, ko iestādes tērē naudas sodu manuālai sasaistei ar veikto maksājumu.

6. tabula. Administratīvo naudas sodu samaksas veidi

Samaksas veidi	Šobrīd	Papildu izmaksas sodītajām personām
Sodītās personas pašrocīga maksājuma uzdevuma veidošana savā internetbankā	Ir	Bankas komisijas maksa
Pasta nodaļas, bankas filiāles darbinieka pašrocīga maksājuma uzdevuma veidošana	Ir	Pakalpojuma komisijas maksa
E-pakalpojumi portālā Latvija.lv un CSDD tīmekļvietnē	Ir	Latvija.lv gadījumā bankas komisijas maksa, CSDD gadījumā papildus arī CSDD pakalpojuma maksa
Svītrkods uz lēmuma, ko noskenē bankā, pastā, veikalos <i>Maxima</i> , <i>Narvesen</i> vai citos klientu apkalpošanas centros	Nav	Pakalpojuma maksa (piemēram, veikalos <i>Maxima</i> 0,50 <i>euro</i> , <i>Narvesen</i> 0,60 <i>euro</i> par vienu rēķinu)
POS termināļi pie policistiem pārkāpuma vietā, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes klientu apkalpošanas centros u.c. iestādēs, kas sniedz šādu pakalpojumu	Ir	Nav

5. Ilgstošais uzlabojumu sodu elektroniskai nodošanai piespiedu izpildei ieviešanas process liedz ekonomēt cilvēkresursus

Šobrīd, lai nodotu naudas sodu piespiedu izpildei, iestādes darbiniekiem ir jāveic vairākas manuālas darbības (skatīt 3. attēlu).

3. attēls. Naudas sodu piespiedu izpildes procesa darbību shematisks attēlojums

Nepieciešamais laiks piespiedu izpildes procesa nodrošināšanai ir atkarīgs no administratīvā pārkāpuma lietas sarežģītības, administratīvi sodītās personas valstiskās piederības un iestādes, kas uzlikusi sodu. Revīzijā tika konstatēts, ka viena naudas soda nodošana piespiedu izpildei aizņem no 16 minūtēm līdz pusotrai stundai (skatīt 7. tabulu).

7. tabula. Patērētais laiks viena naudas soda nodošanai piespiedu izpildei

Iestāde	Nepieciešamais laiks, lai nodotu vienu naudas sodu piespiedu izpildei (vidēji)
Valsts policija	līdz 16 ⁶⁵ minūtēm
Būvniecības valsts kontroles birojs ⁶⁶	līdz 30 minūtēm
Pārtikas un veterinārais dienests ⁶⁷	1 stunda
Nacionālo bruņoto spēku Militārā policija ⁶⁸	1 stunda 10 minūtes
Valsts vides dienests ⁶⁹	1 stunda 25 minūtes

Lai samazinātu manuālā darba īpatsvaru un patērēto laiku piespiedu izpildes procesa nodrošināšanai, Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs 2022. gada jūlijā noslēdza vienošanos⁷⁰ par APAS pilnveidi, savukārt Tiesu administrācija 2022. gada maijā noslēdza vienošanos⁷¹ par Izpildu lietu reģistra pilnveidi.

Abās sistēmās pasūtītās funkcionalitātes pilnveide tika piegādāta un pieņemta 2022. gada beigās⁷². Datu apmaiņas starp abām sistēmām testēšana tika uzsākta 2023. gada sākumā⁷³, tomēr, ņemot vērā testēšanas laikā identificētās problēmas (piemēram, no APAS nododamā datu kopa bija jāpapildina ar papildu informāciju, Izpildu lietu reģistra funkcionalitāte bija jāpilnveido, lai varētu saņemt informāciju par lēmumiem ar vairākām prasījuma būtībām), testēšana noslēdzās 2023.gada decembrī.

Vienošanās⁷⁴ par APAS pilnveidi paredz nodrošināt divu gadu garantijas laiku, sākot ar nodošanas un pieņemšanas akta parakstīšanas datumu⁷⁵, savukārt vienošanās par Izpildu lietu reģistra pilnveidi paredz nodrošināt tikai viena gada garantijas laiku⁷⁶. Tas nozīmē, ka no vienošanās par APAS pilnveidi paredzētā garantijas perioda ir atlikusi aptuveni puse termiņa, savukārt vienošanās par Izpildu lietu reģistra pilnveidi paredzētais garantijas periods ir faktiski beidzies – garantijas periods beigsies 27.12.2023. Jāņem vērā, ka, neskatoties uz testa vidē veikto testēšanu, daļa kļūdu praksē tiek konstatēta

produkcijas vidē tikai sistēmas lietošanas laikā, jo akcepttestēšanā pilnīgi visus iespējamus sistēmas ikdienas izmantošanas scenārijus nav iespējams paredzēt un pārbaudīt.

Savukārt Valsts policija, lai nodrošinātu naudas sodu, kas fiksēti ar tehniskajiem līdzekļiem, elektronisku nodošanu Izpildu lietu reģistram, 2022. gada decembrī ar Ceļu satiksmes drošības direkciju noslēdza līgumu⁷⁷, kura ietvaros paredzēts izstrādāt funkcionalitāti, kas nodrošinās Sodu un lieguma reģistra elektronisku informācijas apmaiņu ar Izpildu lietu reģistru. Funkcionalitātes izstrāde revīzijas laikā vēl nebija uzsākta, tajā skaitā Ceļu satiksmes drošības direkcija un Valsts policija vēl nebija apzinājusi tehniskās prasības, kas nepieciešamas, lai veidotu datu apmaiņu ar Izpildu lietu reģistru⁷⁸. Kā norādīja Ceļu satiksmes drošības direkcija, datu apmaiņas funkcionalitātes izstrāde tiks uzsākta tikai 2024. gadā un konkrēti termiņi tiks noteikti tikai pēc tikšanās ar Tiesu administrācijas un zvērinātu tiesu izpildītāju pārstāvjiem⁷⁹.

Jānorāda, ka pilnveidojumi APAS un Sodu un liegumu reģistrā nodrošinās tikai daļēju piespiedu izpildes procesa automatizāciju, daļēji automatizējot informācijas apmaiņu ar zvērinātiem tiesu izpildītājiem un nodrošinot automatizētu informācijas pārbaudi citās valsts informācijas sistēmās. Tomēr atbildīgajiem darbiniekiem joprojām būs pienākums manuāli veikt maksājumu meklēšanu, identificēšanu un sasaisti ar pārkāpuma lietu, manuāli iniciēt naudas soda automatizētu nodošanu piespiedu izpildei un pēc pieprasījuma sagatavot papildus nepieciešamo informāciju.

Revīzijā, vērtējot aizkavēšanos datu apmaiņas starp APAS un Izpildu lietu reģistru, kā arī starp Sodu un liegumu reģistru un Izpildu lietu reģistru realizēšanā, konstatēts, ka:

- uzsākot APAS un Izpildu lietu reģistra datu apmaiņas funkcionalitātes izstrādi, nebija noslēgta vai citā veidā saskaņota vienošanās starp Tiesu administrāciju un Iekšlietu ministrijas Informācijas centru, kas ietvertu vispārīgus sadarbības principus, tajā skaitā datu apmaiņas risinājuma ieviešanas termiņu⁸⁰;
- darba grupas sēdes netika protokolētas⁸¹, kas rezultējās ar atšķirīgu izpratni par nepieciešamo informācijas sistēmu pilnveidi datu apmaiņas nodrošināšanai, tajā skaitā nepilnīgi definētām prasībām APAS un Izpildu lietu reģistra pilnveidei⁸²;
- darba grupas sēdēs netika apzinātas visas nepieciešamās izmaiņas APAS un Izpildu lietu reģistrā, lai nodrošinātu naudas sodu piespiedu izpildes procesam visu nepieciešamo informāciju (piemēram, sākotnēji APAS datu apmaiņas funkcionalitāte nenodrošināja uzņēmumu reģistrācijas numuru nodošanu);
- līgums par Sodu un liegumu reģistra pilnveidi⁸³ neparedz konkrētus funkcionalitātes ieviešanas termiņus, vien nosaka, ka līguma darbības laiks ir 18 mēneši, t. i., līdz 2024. gada jūnijam, un naudas sodu nodošanas piespiedu izpildei funkcionalitātes izstrādei CSDD ir nepieciešami trīs līdz četri mēneši no brīža, kad izstrādes darbi tiks uzsākti.

Lai gan vēl norit paredzēto datu apmaiņas funkcionalitāšu testēšana un nav iespējams precīzi novērtēt šo funkcionalitāšu ietekmi uz naudas soda nodošanas piespiedu izpildei procesu, atbilstoši Valsts policijas veiktajiem mērījumiem⁸⁴ un pieņemot, ka datu apmaiņa starp APAS / Sodu un liegumu reģistru un Izpildu lietu reģistru noritēs plānotajā apjomā, automatizējot piespiedu izpildes procesu, atbildīgo darbinieku patērētais laiks var samazināties par gandrīz divām trešdaļām jeb līdz pat 62 % (skatīt 8. tabulu).

Ja pēc naudas soda nodošanas piespiedu izpildei atbildīgajam darbiniekam ir jāsniedz zvērinātam tiesu izpildītājam papildu informācija, ieguvumi no procesa automatizācijas samazinās. Saskaņā ar Valsts policijas veiktajiem mērījumiem⁸⁵ gadījumos, ja atbildīgajai amatpersonai bija jāgatavo un jāsniedz

papildu informācija zvērinātam tiesu izpildītājam vai citai institūcijai (piemēram, Valsts ieņēmumu dienestam) ieguvumi no procesa automatizācijas samazinās līdz 47 %.

8. tabula. Naudas sodu piespiedu izpildes automatizācijas prognozētā ietekme uz atbildīgo darbinieku laiku

	Patērētais laiks vienā lietā, nododot naudas sodu piespiedu izpildei* (procesa soļi, kas netiks automatizēti)		Patērētais laiks vienā lietā, nododot naudas sodu piespiedu izpildei* (procesa soļi, kas tiks automatizēti)	
	Patērētais laiks, vidējais (minūtes:sekundes)	Diapazons (procenti no kopējā laika)	Patērētais laiks, vidējais (minūtes:sekundes)	Diapazons (procenti no kopējā laika)
Naudas sodu, kas uzskaitīti APAS, nodošana piespiedu izpildei	6:16	38 %	10:20	62 %
Naudas sodu, kas uzskaitīti Sodun un liegumu reģistrā, nodošana piespiedu izpildei	7:27	45 %	9:07	55 %

*vērtēts kopējais laiks, kas nepieciešams piespiedu izpildes procesam līdz administratīvā pārkāpuma lieta tiek slēgta

Pieņemot, ka piespiedu izpildei nododamo naudas sodu skaits būs līdzvērtīgs situācijai 2022. gadā, kad brīvprātīgās izpildes termiņā netika samaksāti 134,8 tūkst. naudas sodi⁸⁶ jeb vidēji 11,2 tūkst. naudas sodi mēnesī, kavēšanās datu apmaiņas risinājumu izstrādē un ieviešanā traucējusi ietaupīt vismaz 749 stundas⁸⁷ mēnesī jeb aptuveni 4,5 slodzes.⁸⁸

Tieslietu ministrijas viedoklis

Par veikto revīziju

Soda izpilde ir administratīvā pārkāpuma procesa obligātā stadija, kurai ir būtiska loma soda mērķu sasniegšanā. Tālab revīzijā sniegtais izvērtējums par administratīvo sodu izpildes procesu bija lietderīgs, lai veiksmīgāk turpinātu strādāt pie administratīvā pārkāpuma procesa efektivizēšanas un sekmētu sodu mērķu sasniegšanu.

Par revīzijas secinājumiem

Tieslietu ministrija kritiski vērtē Valsts kontroles revīzijas ziņojumā sniegto viedokli daļā par Administratīvās atbildības likuma ietekmi uz valsts iestāžu resursiem (revīzijas ziņojuma konstatējumu un secinājumu daļas 1. un 2. nodaļa) turpmāk minēto apsvērumu dēļ:

1. Tieslietu ministrijas ieskatā revīzijas ziņojums nesniedz pilnīgu priekšstatu par administratīvo sodu sistēmas reformas ietvaros veicamo izmaiņu ietekmi uz iestāžu darbību kopumā. Revīzijas ziņojumā netiek atspoguļotas visas reformas gaitā veiktās izmaiņas, kurām ir bijusi ietekme uz administratīvo sodu izpildes procesu un iestāžu noslodzi, veicot sodu izpildes kontroles funkciju.

Revīzijā izvērtēta tikai tā daļa no naudas sodu izpildes procesa izmaiņām, kuru rezultātā ir palielinājies iestāžu darba apjoms sodu izpildes sistēmas ietvaros. Līdz ar to revīzijas ziņojumā ietvertā informācija rada maldīgu priekšstatu, ka kopējais darba apjoms, veicot administratīvā pārkāpuma procesu, iestādēm ir kļuvis apjomīgāks. Tieslietu ministrija uzskata, ka tā ir nepieļaujama pārmērīgā vispārināšana, jo revīzijā netika izvērtēts, vai un kādā apmērā iestāžu darbības atslogošana citās administratīvā pārkāpuma procesa posmos atsver darba apjoma palielināšanos sodu izpildes kontroles stadijā. Tieslietu ministrija vērs uzmanību, ka revīzijā būtiski bija ņemt vērā, ka līdz ar Administratīvās atbildības likuma spēkā stāšanos administratīvā pārkāpuma procesā tika ieviesta elektroniskā dokumentu aprīte, kas būtiski atvieglo procesuālo dokumentu sagatavošanas darbu un ietaupa iestāžu resursus, jo procesuālos dokumentus ģenerē informācijas sistēma. Taču šīs izmaiņas, kā arī citas izmaiņas, kurām bija pozitīvs efekts uz iestāžu kapacitāti, revīzijā netika ņemta vērā;

2. Revīzijas ziņojuma kopsavilkumā sniegtais viedoklis par sodu izpildē konstatētās problēmas nepamatoti tiek saistīts ar Administratīvās atbildības likuma spēkā stāšanos. Jau revīzijas gaitā Tieslietu ministrija norādīja un pamatoja viedokli, ka ne visas revīzijā identificētās problēmas, kas ir konstatējamas naudas sodu izpildes jomā, būtu sasaistāmas ar Administratīvās atbildības likuma regulējumu. Piemēram, revīzijas ziņojuma konstatējumu un secinājumu daļas 2. nodaļā minētā problēma – lietu nenodošana piespiedu izpildei termiņā – pastāvēja arī pirms Administratīvās atbildības likuma spēkā stāšanās. Turklāt arī revīzijas ziņojuma turpmāk tekstā ietvertā informācija liecina par to, ka šīs problēmas cēlonis ir nevis likums, bet citi faktori, uz to norāda, ka iestādes ar nelielu lietu skaitu mēdz nodot lietas piespiedu izpildei ar novēlošanos. Tādēļ revīzijas ziņojumā norādītais, ka netiek ievērots vienlīdzības princips un labas pārvaldības princips, nenodot lietas piespiedu izpildes likumā noteiktajā termiņā, ir maldinošs, bet būtu saistāms ar iestāžu praksi vai amatpersonu kompetences līmeni, nevis ar Administratīvās atbildības likuma regulējumu.
3. Revīzijā, izvērtējot naudas sodu izpildes procesu un tā ietekmi uz valsts iestāžu noslodzi, netiek ņemti vērā sodu sistēmas pamatprincipi.

Naudas soda izpildi nevar vērtēt atrauti no sodu sistēmas pamatprincipiem un soda mērķiem. Sodam ir vairāki mērķi, tostarp, speciālā prevencija (panākt, lai persona neizdara jaunus likumpārkāpumus) un vispārīgā prevencija (panākt, lai likumpārkāpumus neizdarītu citas personas).

Jāņem vērā, ka valsts pienākums ir izveidot tādu sodu izpildes sistēmu, kas primāri pēc iespējas sasniedz iepriekšminētos mērķus. Tieslietu ministrijas ieskatā valsts resursu lietderīga izmantošana ir katras iestādes pienākums. Valstij ir jādarbojas pēc iespējas efektīvi un ar iespējami mazāku resursu patēriņu tiktāl, ciktāl tas nenonāk pretrunā ar sodu sistēmas pamatprincipiem. Naudas soda iekasēšana nevar būt valsts pašmērķis, tāpēc nav pieļaujama situācija, kad soda iekasēšanas nolūkā valsts atkāpjas no primārā soda mērķu sasniegšanas. Uzskatām, ka Administratīvās atbildības likumā noteiktais labprātīgās izpildes termiņš (ieskaitot ceļu satiksmes jomu) veicina soda mērķu sasniegšanu, jo šāda kārtība balstās uz vienu no būtiskākajiem sodu sistēmas principiem – soda izpildei ir jābūt pēc iespējas pietuvinātai soda piemērošanai. Jo vairāk soda izpilde tiek attālināta no soda piemērošanas, jo mazāka preventīvā ietekme ir šādam sodam.

Par revīzijas ieteikumiem

Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami un tie palīdzēs veiksmīgāk uzlabot administratīvo naudas sodu izpildes sistēmu.

Par revīzijas ieteikumu ieviešanu

Tieslietu ministrija plāno:

1. izstrādāt un iesniegt Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu par administratīvo naudas sodu izpildi, sekmējot labprātīgu naudas sodu izpildi;
2. organizēt padziļinātas ekspertu diskusijas un Administratīvās atbildības likuma pastāvīgajā darba grupā apspriest jautājumu par naudas sodu izpildes funkcijas centralizācijas iespējām, un sagatavot diskusiju rezultāta izvērtējuma ziņojumu.

Iekšlietu ministrijas viedoklis

Iekšlietu ministrija atzinīgi vērtē Valsts kontroles veikto revīziju, tās secinājumus un ieteikumus.

Par veikto revīziju

Iekšlietu ministrijas ieskatā revīzija bija nepieciešama, un tā veikta īstajā brīdī, jo pēc Administratīvās atbildības likuma (turpmāk – Likums) spēkā stāšanās 2020. gada 1. jūlijā ir pagājuši trīs gadi, un šajā laika posmā ir identificētas vairākas būtiskas problēmas, ar kurām ikdienas darbā saskaras Valsts policija, veicot naudas soda izpildi. Vienlaikus Iekšlietu ministrija piekrīt Valsts kontroles secinājumam, ka Likuma regulējuma *ex-post* novērtējums, ja tāds būtu bijis veikts, būtu ļāvis jau agrāk apzināt administratīvo naudas sodu izpildes jomas trūkumus un problēmjaudājumus, un savlaicīgi rosināt nepieciešamos pilnveidojumus.

Par revīzijas secinājumiem

Iekšlietu ministrija piekrīt Valsts kontroles secinājumam, ka līdzšinējā iestāžu sadarbība administratīvo naudas sodu izpildē pilnībā nenodrošina vienlīdzības un labas pārvaldības principus, jo netiek nodrošinātas taisnīgas procedūras saprātīgā laikā.

Pēc Likuma stāšanās spēkā Valsts policijai ir vairākkārtīgi palielinājies darba apjoms, nodrošinot administratīvo naudas sodu izpildi, un iemesli tam galvenokārt ir šādi:

1. Ceļu satiksmē pieņemto lēmumu par naudas sodu nodošanas piespiedu izpildei (lielākais īpatsvars) termiņš tika samazināts no viena gada uz vienu mēnesi. Nesamaksāto naudas sodu skaits pieauga (iespējams, tāpēc, ka tik īsā laikā daļa sodīto personu nespēj naudas sodu samaksāt). Rezultātā piespiedu izpildei jānodod vairāk administratīvā pārkāpuma lietu, bet nodarbināto, kas to var veikt, skaits nepalielinās, tieši otrādi, ar katru gadu Valsts policijā nodarbināto skaits samazinās, un vakanču skaits pieaug.
2. Ieviests princips “viens pārkāpums, viens sods”. Par katru pārkāpumu ir jāuzsāk atsevišķs administratīvā pārkāpuma process un jāveic visas procesuālās darbības, kā arī par katru pārkāpumu jāpiemēro atsevišķs sods. Pārkāpējiem tas nozīmē lielāku kopējo naudas sodu apmēru, kas mēneša laikā jānomaksā, ko nekatra sodītā persona ir spējīga veikt. Līdz ar to nereti veidojas situācija, ka Valsts policija nodod naudas sodu piespiedu izpildei vairākas lietas vienlaikus (par katru sodu atsevišķi) par vienu un to pašu sodīto personu.
3. Ārvalstniekiem uzliktie naudas sodi tiek nodoti piespiedu izpildei Eiropas Savienības dalībvalstij (jauna procedūra, kurā jāievēro vairāki secīgi sagatavojami soļi/dokumenti).
4. Ir daudz nepareizi/kļūdaini apmaksāti naudas sodi (manuāli apmaksājot naudas sodus), kā rezultātā tiek papildu tērēti Valsts policijas personāla resursus, lai meklētu/atpazītu veikto maksājumu un pievienotu attiecīgajam lēmumam.

Papildu darbs, ko ietekmē arī personāla resursu nepietiekamība, veido lielu skaitu savlaicīgi piespiedu izpildei nenodotu naudas sodu lietu.

Par revīzijas ieteikumiem

Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami un loģiski, un tie palīdzēs uzlabot Iekšlietu ministrijas padotības iestāžu (Iekšlietu ministrijas Informācijas centra, Valsts policijas, Valsts robežsardzes, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta un Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes) darbu, jo ieteikumu

ieviešanas rezultātā tiks efektīvizēti, modernizēti, digitalizēti un automatizēti administratīvo naudas sodu izpildes procesi.

Valsts kontroles ieteikumi rosina meklēt jaunus risinājumus un pilnveidot jau esošos. Piemēram, ja naudas soda izpildes kontroles process tiks automatizēts, tad tas būtiski atvieglos Valsts policijas darbu, un Valsts policijas nodarbinātie, kuri iesaistīti naudas soda izpildes kontrolē, varēs pildīt savas tiesās funkcijas.

Par revīzijas ieteikumu ieviešanu

Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs un Tiesu administrācija ir izstrādājuši nepieciešamās funkcionālās izmaiņas, lai nodrošinātu datu apmaiņu starp Izpildu lietu reģistru un Administratīvo pārkāpumu procesa atbalsta sistēmu. Minētā datu apmaiņa starp informācijas sistēmām samazinās manuālā darba īpatsvaru un patērēto laiku piespiedu izpildes procesa nodrošināšanai. Lai pilnībā nodrošinātu datu apmaiņu, nepieciešams noslēgt starpresoru vienošanos par datu apmaiņu. Minētā starpresoru vienošanās šobrīd atrodas saskaņošanas stadijā. Pēc starpresoru vienošanās noslēgšanas Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs plāno izstrādāt mācību materiālus, informēt lietotājus un nodrošināt datu apmaiņas procesu.

Valsts policija regulāri sadarbojas ar Iekšlietu ministrijas Informācijas centru un turpinās iesaistīties Administratīvo pārkāpumu procesa atbalsta sistēmas funkcionalitātes uzlabojumu ieviešanas procesā, tai skaitā par automatizētu lietas nodošanu piespiedu izpildei nākotnē.

Finanšu ministrijas viedoklis

Finanšu ministrija atzinīgi vērtē Valsts kontroles revidentu ieguldīto darbu, veicot “Administratīvo naudas sodu izpilde” revīziju. Revīzijas ziņojums ir sagatavots izsmeļoši. Jebkura kvalitatīvi un objektīvi veikta revīzija dod nenovērtējamu ieguvumu darba procesā. Revīzija veikta īstajā laikā, jo tika apzinātas daudzas neatrisinātas problēmas pēc Administratīvās atbildības likuma spēkā stāšanās (01.07.2020).

Savukārt attiecībā uz Valsts kontroles sniegtajiem ieteikumiem, uzskatām, ka kopumā tie ir skaidri saprotami un vērsti uz trūkumu (nepilnību) novēršanu.

Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes

Revīzijas mērķis

Revīzijas mērķis – pārbaudīt, vai izveidotā administratīvo naudas sodu izpildes sistēma darbojas efektīvi un izpilde tiek nodrošināta ar iespējami mazāko resursu patēriņu.

Juridiskais pamatojums

Lietderības revīzija “Administratīvo naudas sodu izpilde” ir veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles Otrā revīzijas departamenta 01.06.2023. revīzijas grafiku Nr. 2.4.1-25/2025.

Revīziju veica revīzijas grupas vadītāja vecākā valsts revidente Sarmīte Baltusa, vecākā valsts revidente Diāna Žunna, informācijas sistēmu auditori Jānis Silinieks un Valentīns Persaņš, vecākās valsts revidentes juristes Iveta Laicāne (līdz 11.12.2023.) un Ilona Kronberga (no 11.12.2023.).

Revidentu un revidējamās vienības atbildība

Valsts kontroles revidenti ir atbildīgi par revīzijas ziņojuma sniegšanu, kas pamatojas uz revīzijas laikā gūtiem atbilstošiem, pietiekamiem un ticamiem revīzijas pierādījumiem.

Iekšlietu ministrija un tās padotības iestādes Valsts policija un Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs, Tieslietu ministrija un tās padotības iestāde Tiesu administrācija, Finanšu ministrija un tās padotības iestādes Valsts ieņēmumu dienests un Valsts kase ir atbildīgi par normatīvo aktu ievērošanu un revidentiem sniegtās informācijas patiesumu.

Revīzijas apjoms

Revīzija ir veikta saskaņā ar Latvijas Republikā atzītiem starptautiskajiem revīzijas standartiem. Revīzija plānota un veikta tā, lai izvērtētu, vai:

- AAL izstrādes gaitā objektīvi tika novērtēts, kā plānotās izmaiņas administratīvo pārkāpumu procesā ietekmēs nepieciešamos resursus;
- ar esošajiem resursiem var nodrošināt administratīvo naudas sodu izpildi normatīvajā regulējumā noteiktajos termiņos;
- naudas sodu izpildes efektivitātes uzlabošanai naudas sodu izpildes funkcija nav centralizējama;
- iespējams pilnveidot naudas sodu iekasēšanu, nodrošinot visu saņemto maksājumu automātisku sasaisti ar piemērotajiem naudas sodiem;
- plānotie APAS un Sodū un liegumu reģistra pilnveides darbi naudas sodu elektroniskai nodošanai piespiedu izpildei ir realizēti un vai tie būtiski vienkāršos nesamaksāto naudas sodu nodošanu piespiedu izpildei.

Revīzija veikta par laika posmu no 01.01.2022. līdz 30.06.2023. Pilnīga priekšstata iegūšanai informācija apkopota arī par laiku ārpus minētā perioda.

Revīzijas apjomā iekļauta:

- Tieslietu ministrija, kas izstrādā, organizē un koordinē politiku administratīvo sodu sistēmas jomā un nodrošina zvērinātu tiesu izpildītāju darbību likumā noteiktajā kārtībā⁸⁹, kā arī tās padotībā esošā Tiesu administrācija, kas ir Izpildu lietu reģistra⁹⁰ pārzinis un turētājs;

- Iekšlietu ministrija un tās padotībā esošā Valsts policija, kas 2021. un 2022. gadā piemērojusi 95 % no visiem valsts iestāžu piemērotajiem administratīvajiem naudas sodiem, un Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs, kas ir APAS⁹¹ pārzinis un turētājs;
- Finanšu ministrija un tās padotībā esošais Valsts ieņēmumu dienests, kura uzdevums⁹² ir nodrošināt Valsts ieņēmumu dienesta administrēto valsts nodokļu, nodevu un citu valsts noteikto obligāto maksājumu iekasēšanu Latvijas teritorijā, un Valsts kase.

Papildus no valsts iestādēm, kas 2021. un 2022. gadā piemērojušas vismaz vienu administratīvo naudas sodu saskaņā ar APAS un Sodū un liegumu reģistra datiem (Būvniecības valsts kontroles biroja, Civilās aviācijas aģentūras, Dabas aizsardzības pārvaldes, Datu valsts inspekcijas, Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcijas, Iepirkumu uzraudzības biroja, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja, Maksātspējas kontroles dienesta, Nacionālo bruņoto spēku (turpmāk – NBS) Jūras spēku Krasta apsardzes dienesta, NBS Militārās policijas, Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes, Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes, Patērētāju tiesību aizsardzības centra, Pārtikas un veterinārā dienesta, Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas, Valsts augu aizsardzības dienesta, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas, Valsts darba inspekcijas, Veselības inspekcijas, Valsts ieņēmumu dienesta, Valsts meža dienesta, Valsts policijas, Valsts robežsardzes, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta, Valsts valodas centra un Valsts vides dienesta) lūgta informācija par cilvēkresursiem, kas nodrošina administratīvo naudas sodu izpildes funkciju attiecīgajā iestādē; iemesliem, kāpēc nesamaksātie naudas sodi nav nodoti piespiedu izpildei; kā arī informācija par to, kā izmaiņas AAL ietekmējušas konkrētās iestādes darba apjomu administratīvās naudas sodu izpildes nodrošināšanai u. c.

Satiksmes ministrijai lūgta papildus informācija par Ceļu satiksmes likuma grozījumu, kas saistīti ar AAL ieviešanu, virzības gaitu.

Revīzijā no administratīvā pārkāpuma procesa tika vērtēta tikai administratīvo naudas sodu izpildes funkcija, nevērtējot jautājumus, kas saistīti ar administratīvā naudas soda piemērošanu, kā arī netika padziļināti vērtētas zvērinātu tiesu izpildītāju darbības, kas saistītas ar nesamaksāto naudas sodu piespiedu izpildi (pamatā revīzijā tika vērtēts administratīvā pārkāpuma process no brīža, kad lēmums par soda piemērošanu stājas spēkā, līdz brīdim, kad nesamaksātais naudas sods tiek nodots piespiedu izpildei).

Revīzijā netika vērtēti arī jautājumi, kas saistīti ar uzkrāšanas principa ieviešanu naudas sodu uzskaitē, kā arī netika vērtēts pārmaksāto naudas sodu atmaksas process, jo turpinās iepriekš veiktās revīzijas ieteikuma ieviešana.

Revīzijā tika vērtēta tikai valsts iestāžu piemēroto administratīvo naudas sodu izpilde, jo valsts iestādes 2021. un 2022. gadā piemērojušas 90 % no visiem administratīvajiem naudas sodiem un valsts iestāžu piemērotie naudas sodi tiek ieskaitīti valsts budžetā. Netika vērtēta pašvaldību institūciju piemēroto naudas sodu izpilde.

Revīzijas metodes

Revīzijā izmantotas šādas galvenās metodes:

- analizēti ar revidējamo jautājumu saistīti dokumenti un informācija, tajā skaitā Administratīvo sodu sistēmas attīstības koncepcija, AAL un tā izstrādes dokumentācija (anotācijas, priekšlikumi, atzinumi), kā arī Ceļu satiksmes likuma grozījumu, kas saistīti ar AAL ieviešanu, anotācija un saņemtie atzinumi. Aplūkoti AAL skaidrojumi⁹³, kā arī Latvijas tiesībsarga veiktais pētījums⁹⁴ par AAL darbību;

- analizēti politikas plānošanas dokumenti par atbalsta funkciju centralizāciju valsts pārvaldē (Valsts pārvaldes reformu plāns 2020, Valdības rīcības plāni⁹⁵, Valsts pārvaldes modernizācijas plāns 2023.–2027. gadam, konceptuālais ziņojums “Par vienotā pakalpojumu centra izveidi valsts pārvaldē”, Atvēršanas un noturības mehānisma plāns);
- analizēti no datu bāzēm saņemtie dati. No CSDD 2023. gada 31. jūlijā tika saņemti Sodū un liegumu reģistra dati par Valsts policijas piemērotajiem administratīvajiem naudas sodiem 2021. un 2022. gadā par pārkāpumiem, kas fiksēti ar tehniskajiem līdzekļiem, neapturot transportlīdzekļi, savukārt no Iekšlietu ministrijas Informācijas centra 2023. gada 4. augustā saņemti APAS dati par administratīvajiem naudas sodiem, kas piemēroti un stājušies spēkā 2021. un 2022. gadā;
- analizēti no Iekšlietu ministrijas Informācijas centra, CSDD un Valsts policijas saņemtie statistikas dati (piemēram, par 2021. un 2022. gadā automātiski un manuāli identificētajiem maksājumiem, 2018. un 2019. gadā piemēroto naudas sodu samaksu labprātīgās izpildes termiņā un piespiedu izpildei nodoto naudas sodu skaitu, par 2023. gadā ar vidējā ātruma radariem fiksēto pārkāpumu skaitu);
- analizēti publiski pieejamie statistikas dati (piemēram, Sodū reģistra dati par 2012.–2014. gadā piemērotajiem administratīvajiem naudas sodiem, e-pakalpojuma “Administratīvo sodu pārbaude un nomaksa” izsaukšanas reižu skaits);
- intervēti Iekšlietu ministrijas Informācijas centra, Valsts policijas, CSDD, Tiesu administrācijas un Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes pārstāvji par veiktajiem un plānotajiem uzlabojumiem valsts informācijas sistēmās, lai nodrošinātu datu apmaiņu starp APAS un Sodū un liegumu reģistru par piespiedu izpildei nododamajiem nesamaksājamiem naudas sodiem ar Izpildu lietu reģistru;
- analizēta Tieslietu ministrijas 2022. gada sākumā veiktā sarakste ar Valsts policiju, Valsts ieņēmumu dienestu, Rīgas pašvaldības policiju, Pārtikas un veterināro dienestu, Liepājas pilsētas pašvaldības policiju un Cēsu novada pašvaldības policiju par trūkumiem spēkā esošajā tiesiskajā regulējumā, kas saistīti ar naudas sodu izpildi;
- apkopoti un analizēti Valsts policijas veiktie mērījumu par patērēto laiku naudas sodu, kas piemēroti par pārkāpumiem ceļu satiksmē, nodošanu piespiedu izpildei.

Vērtēšanas kritēriji

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērijs ir sasniegts / nav sasniegts / sasniegts daļēji
Revīzijas galvenais jautājums: vai izveidotā administratīvo naudas sodu izpildes sistēma darbojas efektīvi un izpilde tiek nodrošināta ar iespējami mazāko resursu patēriņu?		
1. Vai Administratīvās atbildības likuma (turpmāk – AAL) izstrādes gaitā objektīvi tika izvērtēts, kā plānotās izmaiņas administratīvo pārkāpumu procesā ietekmēs nepieciešamos resursus, lai nodrošinātu naudas sodu izpildi atbilstoši AAL prasībām? Vai, nosakot vienlaikus piespiedu izpildi	AAL likumprojekta izstrādes laikā atbilstoši Ministru kabineta instrukcijai ⁹⁶ par tiesību akta projekta sākotnējās ietekmes izvērtēšanas kārtību objektīvi izvērtēts: – prasību un izmaksu samērīgums, salīdzinot ar ieguvumiem, ko sniedz mērķa sasniegšana; – ietekme uz administratīvajām procedūrām un to izmaksām;	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kritērijs nav sasniegts. <p>Sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā⁹⁷ bija norādīts, ka iestāžu un tiesu procesuālās pilnvaras un lietvedības kārtības pamatposmi būtiski netiek mainīti, tādēļ to ikdienas funkcijas administratīvo pārkāpumu procesā netiks finansiāli ietekmētas. Tomēr Valsts kontroles vērtējumā likumprojekta izstrādes laikā publiski pieejamā statistika par piemērotajiem administratīvajiem naudas sodiem skaidri liecināja, ka vismaz Valsts</p>

<p>un publisko pakalpojumu ierobežojumus, ja naudas sods nav samaksāts par pārkāpumiem ceļu satiksmē, tika vērtēts, vai tas ir samērīgumi privātpersonai?</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ietekme uz pārvaldes iestāžu funkcijām un cilvēkresursiem; – izpildes nodrošināšanas iespējas; – fiskālā ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem u. c. 	<p>polīcijas darba apjoms varētu būtiski pieaugt, jo 56 % no piemērotajiem administratīvajiem naudas sodiem 2012.–2014. gadā tika piemēroti par pārkāpumiem ceļu satiksmē, kam tika mainīta izpildes kārtība. Tāpat revidentu vērtējumā bija drošticami prognozējams, ka darba apjoms pieaugs arī citām iestādēm gan saistībā ar nesamaksāto naudas sodu nodošanu piespiedu izpildei ārvalstīs, ko iepriekš normatīvais regulējums neparedzēja, gan saistībā ar principa “viens pārkāpums – viens sods” ieviešanu.</p>
<p>2. Vai ar esošajiem resursiem var nodrošināt administratīvo naudas sodu izpildi?</p>	<p>Valsts iestādes, kas piemērojušas naudas sodus 2021. un 2022. gadā, pēc AAL spēkā stāšanās spēja ar esošajiem resursiem nodrošināt nesamaksāto naudas sodu nodošanu piespiedu izpildei nekavējoties, iestādēm nav bijis nepieciešams papildus piesaistīt būtiskus resursus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kritērijs nav sasniegts. <p>Ierobežojumu (liegumu) sākotnējais mērķis bija stimulēt labprātīgu naudas soda samaksu, nevis piemērot to kā papildu elementu naudas soda piespiedu izpildē. Ņemot vērā AAL un nozaru likumu regulējumu, ierobežojumu (liegumu) mērķis faktiski ir mainījies, jo tiek piemērots kopā ar piespiedu izpildi. Ierobežojumu (liegumu) piemērošana kopā ar piespiedu izpildi nesekmē naudas soda nomaksu tā kā tas sākotnēji bija paredzēts. Šādas pieejas maiņa un vai tas privātpersonai ir samērīgi AAL izstrādes procesā nav vērtēts.</p>
<p>3. Vai naudas sodu izpildes efektivitātes uzlabošanai naudas sodu izpildes funkcija valstī nav centralizējama?</p>	<p>Valsts iestādes naudas sodu izpildes procesā spēj nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret visām sodītām personām, nododot piespiedu izpildei nesamaksātos naudas sodus nekavējoties pēc brīvprātīgās izpildes termiņa beigām.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kritērijs izpildīts daļēji. <p>Valsts policija, lai paātrinātu nesamaksāto naudas sodu par ceļu satiksmes pārkāpumiem, kas fiksēti ar fotoradariem, nodošanu piespiedu izpildei 2022. gadā piesaistīja šim darbam 23 amatpersonas, kas nesamaksāto naudas sodu nodošanu piespiedu izpildei veica gan papildus saviem tiešajiem pienākumiem, gan virsstundu darbā.</p>
	<p>Iestādes naudas sodu izpildē neiesaista darbiniekus, kuru pamatpienākumi un galvenās kompetences ir saistītas ar citu iestādei būtisku pamatfunkciju izpildi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kritērijs izpildīts daļēji. <p>Valsts iestādes nekavējoties pēc brīvprātīgās izpildes termiņa beigām piespiedu izpildei nodevušas vien 12 % no nesamaksātajiem naudas sodiem.</p>
	<p>AAL izstrādes gaitā ir izvērtēta Administratīvo sodu sistēmas attīstības koncepcijā minētā problēma, ka nav institūcijas, kas kontrolētu visu piemēroto sodu izpildi. Ir izvērtēta iespējamā</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kritērijs nav sasniegts. <p>Vairumam valsts iestāžu nodarbināto administratīvo naudas sodu izpildes kontrole nav viņu vienīgais darba pienākums. Kopumā naudas sodu izpildes kontroles nodrošināšana vairāk nekā 50 % no darba pienākumiem aizņem vien 34 nodarbinātajiem no 1570.</p>
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kritērijs nav sasniegts. <p>AAL izstrādes gaitā nav izvērtēta naudas sodu izpildes kontroles centralizācija. Arī pēc AAL spēkā stāšanās pagaidām šāds jautājums nav vērtēts.</p>

	naudas sodu izpildes kontroles centralizācija.	
4. Vai iespējams pilnveidot naudas sodu iekasēšanu, nodrošinot visu saņemto maksājumu automatisku sasaisti ar piemērotajiem naudas sodiem?	<p>Ir vērtēta iespēja noteikt tikai tādas naudas sodu samaksas veidus, kas nodrošinātu nekļūdīgu maksājumu sasaisti ar piemēroto naudas sodu (samaksu iespējams veikt, tikai izmantojot e-pakalpojumu vai pie maksājumu pakalpojumu sniedzēja, kas spēj ar elektroniskām ierīcēm nolasīt uz rēķina uzdrukātu svītrkodu, kas ietver precīzu informāciju maksājuma identificēšanai).</p> <p>Ir objektīvi apstākļi tam, kāpēc e-pakalpojums “Administratīvo sodu pārbaude un nomaksa” ir pieejams tikai pēc tam, kad nolēmums par naudas soda piemērošanu ir stājies spēkā.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kritērijs izpildīts daļēji. <p>Administratīvā procesa izpildē iesaistītās iestādes ir vērtējušas risinājumus, lai papildu piedāvātajām e-pakalpojumu iespējām uzlabotu maksājumu automatisku atpazīšanu un ierobežotu sodīto personu iespējas maksājuma uzdevumā norādīt nepareizu, lieku un neatbilstošu informāciju, tomēr visi šie ierosinājumi ir palikuši bez turpmākas virzības.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kritērijs nav sasniegts. <p>Revīzijā netika konstatēti objektīvi apstākļi tam, kāpēc e-pakalpojums “Administratīvo sodu pārbaude un nomaksa” ir pieejams tikai pēc tam, kad nolēmums par naudas soda piemērošanu ir stājies spēkā.</p>
5. Vai plānotie APAS un Sodu un liegumu reģistra pilnveides darbi, lai nodrošinātu naudas sodu elektronisku nodošanu piespiedu izpildei, ir realizēti un vai tie būtiski vienkāršos nesamaksāto naudas sodu nodošanu piespiedu izpildei?	<p>Plānotie APAS un Sodu un liegumu reģistra pilnveides darbi, lai nodrošinātu naudas sodu elektronisku nodošanu piespiedu izpildei, ir realizēti.</p> <p>Plānotie APAS un Sodu un liegumu reģistra pilnveides darbi būtiski (par divām trešdaļām jeb 66 %) samazinās iestādēm nepieciešamos resursus, ko tās izmanto, lai nodrošinātu naudas sodu nodošanu piespiedu izpildei.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kritērijs izpildīts daļēji. <p>Plānotie APAS pilnveides darbi ir piegādāti un pieņemti 2022. gada beigās, bet joprojām turpinās APAS un Izpildu lietu reģistra datu apmaiņas testēšana. Sodu un liegumu reģistra funkcionalitātes izstrāde datu apmaiņai ar Izpildu lietu reģistru revīzijas laikā vēl nebija uzsākta.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kritērijs ir izpildīts. <p>Automatizējot piespiedu izpildes procesu, atbildīgo darbinieku patērētais laiks var samazināties par gandrīz divām trešdaļām jeb līdz pat 62 %.</p>

Sektora vadītāja

Departamenta direktore

Kaiva Skalbiņa

Kristīne Jaunzeme

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI
PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

1. pielikums. Valsts iestāžu piemērotie naudas sodi 2021. un 2022. gadā

1. tabula. Valsts iestāžu piemērotie naudas sodi 2021. un 2022. gadā, to izpildes stāvoklis un informācija par nodošanu piespiedu izpildei datu iesniegšanas dienā⁹⁸

Iestāde	Nolēmumu par naudas sodu piemērošanu skaits	Piemēroto naudas sodu kopsumma, euro	Samaksāto naudas sodu skaits ⁹⁹	Piespiedu izpildei nodoto naudas sodu skaits, kas nav samaksāti	Naudas sodu skaits, kas nebija ne samaksāti, ne nodoti piespiedu izpildei		
					kopā	t.sk. nav iespējams nodot piespiedu izpildei	t. sk., ir iespējams nodot piespiedu izpildei
Civilās aviācijas aģentūra	2	425	2	0	0	0	0
NBS Jūras spēku Krasta apsardzes dienests	6	16 000	6	0	0	0	0
Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcija	9	20 550	9	0	0	0	0
Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	13	40 205	11	2	0	0	0
Datu valsts inspekcija	15	32 186	12	3	0	0	0
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija	19	5 880	6	13	0	0	0
Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija	23	1 540	23	0	0	0	0
Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde	30	61 850	28	0	2	0	2
Būvniecības valsts kontroles birojs	33	16 530	31	1	1	0	1
Iepirkumu uzraudzības birojs	56	7 700	56	0	0	0	0
Maksātspējas kontroles dienests	98	45 110	55	39	4	4	0
Patērētāju tiesību aizsardzības centrs	108	40 035	98	10	0	0	0

ADMINISTRATĪVO NAUDAS SODU IZPILDE

Iestāde	Nolēmumu par naudas sodu piemērošanu skaits	Piemēroto naudas sodu kopsumma, <i>euro</i>	Samaksāto naudas sodu skaits ⁹⁹	Piespiedu izpildei nodoto naudas sodu skaits, kas nav samaksāti	Naudas sodu skaits, kas nebija ne samaksāti, ne nodoti piespiedu izpildei		
					kopā	t.sk. nav iespējams nodot piespiedu izpildei	t. sk., ir iespējams nodot piespiedu izpildei
Valsts augu aizsardzības dienests	177	67 248	172	5	0	0	0
Veselības inspekcija	244	176 660	228	5	11	4	7
NBS Militārā policija	295	17 780	222	63	10	5	5
Dabas aizsardzības pārvalde	352	38 600	307	32	13	1	12
Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests	373	56 255	350	21	2	2	0
Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs	505	106 770	482	22	1	0	1
Valsts meža dienests	508	34 045	483	19	6	1	5
Valsts valodas centrs	913	93 855	880	33	0	0	0
Pārtikas un veterinārais dienests	1 542	235 038	1 419	105	18	3	15
Valsts vides dienests	2 747	965 433	2 434	294	19	10	9
Valsts darba inspekcija	2 762	937 681	1 824	725	213	85	128
Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde	4 096	160 870	3 535	416	145	74	71
Valsts ieņēmumu dienests	15 108	4 927 145	7 808	5 289	2 011	1 574	437
Valsts robežsardze	19 447	2 016 690	13 346	715	5 370	5 137	233
Valsts policija	952 309	61 224 763	830 645	47 931	73 733	58 368	15 365
KOPĀ	1 001 790	71 346 844	864 448	55 743	81 559	65 268	16 291
% no piemēroto naudas sodu skaita			86 %	6 %	8 %	6 %	2 %

2. tabula. Valsts iestāžu piemēroto naudas sodu samaksas rādītāji 2021. un 2022. gadā datu iesniegšanas dienā

Iestāde	Piemērotie naudas sodi (skaits)	Brīvprātīgās izpildes termiņā samaksātie naudas sodi (skaits un %)	Naudas sodi, kas NAV samaksāti brīvprātīgās izpildes termiņā			
			kopā	samaksāti pēc brīvprātīgās izpildes termiņa (nebija nodoti piespiedu izpildei)	nodoti piespiedu izpildei	nav nodoti ne piespiedu izpildei, ne samaksāti
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija	19	2 (11 %)	17	1	16	0
Datu valsts inspekcija	15	4 (27 %)	11	3	8	0
Valsts ieņēmumu dienests	15 108	4 931 (33%)	10 177	1 165	7 001	2 011
Maksātspējas kontroles dienests	98	33 (34 %)	65	20	41	4
Valsts darba inspekcija	2 762	1 329 (48 %)	1 433	315	905	213
Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde	30	15 (50 %)	15	8	5	2
Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	13	8 (62 %)	5	2	3	0
Valsts robežsardze	19 447	12 033 (62 %)	7 414	661	1 383	5 370
NBS Militārā policija	295	192 (65 %)	103	13	80	10
NBS Jūras spēku Krasta apsardzes dienests	6	4 (67 %)	2	2	0	0
Patērētāju tiesību aizsardzības centrs	108	72 (67 %)	36	16	20	0
Dabas aizsardzības pārvalde	352	241 (68 %)	111	30	68	13
Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde	4 096	2 957 (72 %)	1 139	173	821	145
Valsts policija	952 309	685 066 (72 %)	267 243	86 874	106 636	73 733
Valsts vides dienests	2 747	1 990 (72 %)	757	120	618	19
Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests	373	282 (76 %)	91	36	53	2

ADMINISTRATĪVO NAUDAS SODU IZPILDE

Iestāde	Piemērotie naudas sodi (skaits)	Brīvprātīgās izpildes termiņā samaksātie naudas sodi (skaits un %)	Naudas sodi, kas NAV samaksāti brīvprātīgās izpildes termiņā			
			kopā	samaksāti pēc brīvprātīgās izpildes termiņa (nebija nodoti piespiedu izpildei)	nodoti piespiedu izpildei	nav nodoti ne piespiedu izpildei, ne samaksāti
Pārtikas un veterinārais dienests	1 542	1 208 (78 %)	334	149	167	18
Valsts valodas centrs	913	711 (78 %)	202	134	68	0
Veselības inspekcija	244	195 (80 %)	49	30	8	11
Valsts meža dienests	508	413 (81 %)	95	65	24	6
Būvniecības valsts kontroles birojs	33	27 (82 %)	6	4	1	1
Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs	505	418 (83 %)	87	42	44	1
Valsts augu aizsardzības dienests	177	147 (83 %)	30	21	9	0
Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija	23	21 (91 %)	2	1	1	0
Iepirkumu uzraudzības birojs	56	54 (96 %)	2	2	0	0
Civilās aviācijas aģentūra	2	2 (100 %)	0	0	0	0
Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcija	9	9 (100 %)	0	0	0	0
Kopā	1 001 790	712 364	289 426	89 887	117 980	81 559
% no piemēroto naudas sodu skaita		71 %	29 %	9 %	12 %	8 %

3. tabula. **Termiņi, kādos 2021. un 2022. gadā uzliktie naudas sodi tika nodoti piespiedu izpildei**¹⁰⁰

Iestāde	Piespiedu izpildei nodoto naudas sodu skaits	Tai skaitā		Vidējais dienu skaits, kādā nesamaksātie naudas sodi nodoti piespiedu izpildei pēc brīvprātīgās izpildes termiņa beigām		
		piecu dienu laikā pēc brīvprātīgās izpildes termiņa beigām	vairāk nekā piecu dienu laikā pēc brīvprātīgās izpildes termiņa beigām	kopā	2021	2022
NBS Militārā policija	80	66	14	8	10	5
Būvniecības valsts kontroles birojs	1	0	1	9	9	-
Maksātspējas kontroles dienests	41	27	14	9	10	9
Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde	5	4	1	10	4	26
Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde	821	599	222	10	9	10
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija	16	8	8	10	6	11
Datu valsts inspekcija	8	2	6	14	14	15
Dabas aizsardzības pārvalde	68	16	52	22	26	17
Patērētāju tiesību aizsardzības centrs	20	15	5	25	31	6
Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs	44	28	16	27	28	24
Valsts vides dienests	618	329	289	30	23	38
Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests	53	21	32	31	34	27
Valsts robežsardze	1 383	427	956	33	37	18
Valsts darba inspekcija	905	237	668	41	50	33
Pārtikas un veterinārais dienests	167	52	115	52	61	43
Valsts augu aizsardzības dienests	9	1	8	68	60	75

ADMINISTRATĪVO NAUDAS SODU IZPILDE

Iestāde	Piespiedu izpildei nodoto naudas sodu skaits	Tai skaitā		Vidējais dienu skaits, kādā nesamaksātie naudas sodi nodoti piespiedu izpildei pēc brīvprātīgās izpildes termiņa beigām		
		piecu dienu laikā pēc brīvprātīgās izpildes termiņa beigām	vairāk nekā piecu dienu laikā pēc brīvprātīgās izpildes termiņa beigām	kopā	2021	2022
Valsts policija	106 636	12 263	94 373	75	104	42
Valsts ieņēmumu dienests	7 001	100	6 901	77	56	94
Veselības inspekcija	8	3	5	87	27	147
Valsts valodas centrs	68	7	61	90	134	56
Valsts meža dienests	24	2	22	112	152	97
Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija	1	0	1	313	313	0
Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	3	0	3	511	511	-
KOPĀ	117 980	14 207 (12 %)	103 773 (88 %)	74	99	45

2. pielikums. Valsts iestāžu nodarbinātie, kas veic naudas sodu izpildes kontroli

Nr. p. k.	Iestāde	Iestāžu sniegtā informācija			Darba laiks, ko aizņem administratīvo naudas sodu izpildes kontrole (revidenta aplēse)	
		skaits	statuss	struktūrvienības, amati	cik no darba laika aizņem ¹⁰¹ , %	slodze gadā ¹⁰²
1	Būvniecības valsts kontroles birojs	4	amatpersonas	Informācijas sistēmu departamenta Būvniecības informācijas sistēmas reģistru nodaļas vadītāja, Būvniecības kontroles departamenta Būvdarbu kontroles nodaļas vadītāja un vadītājas vietiece un Būvju ekspluatācijas kontroles nodaļas vadītāja	10 %	0,40
2	Dabas aizsardzības pārvalde	23	amatpersonas	Dabas aizsardzības departamenta Savvaļas sugu aizsardzības nodaļas vecākie eksperti, reģionālo administrāciju Dabas aizsardzības daļas vadītāji vai vietnieki, Dabas aizsardzības daļas Kontroles un uzraudzības sektora valsts vides inspektori	0,2 %	0,05
3	Datu valsts inspekcija	3	amatpersonas	Uzraudzības nodaļas vai Prevencijas nodaļas vadītājs un Juridiskās nodaļas amatpersona	nesniedza informāciju	-
4	Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcija	14	amatpersonas	Kontroles departamenta amatpersonas	0,6 %	0,08
5	Iepirkumu uzraudzības birojs	5	amatpersonas	Administratīvo sodu departamenta Administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšanas nodaļas vecākie inspektori	nesniedza informāciju	-
6	Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs	24	amatpersonas	Struktūrvienību priekšnieki, galvenie inspektori, vecākie inspektori	1 %	0,24
7	Maksātspējas kontroles dienests	2	amatpersonas	Maksātspējas kontroles dienesta Pirmā uzraudzības departamenta juriskonsulti	25 %	0,50
8	NBS Jūras spēku Krasta apsardzes dienests	1	amatpersona	Vecākais jurists	6 %	0,06
9	NBS Militārā policija	8	amatpersonas	Lietvedības sektora, Juridiskās daļas, Grāmatvedības amatpersonas – militārpersonas un civilie darbinieki.	nesniedza informāciju	-

Nr. p. k.	Iestāde	Iestāžu sniegtā informācija			Darba laiks, ko aizņem administratīvo naudas sodu izpildes kontrole (revidenta aplēse)	
		skaits	statuss	struktūrvienības, amati	cik no darba laika aizņem ¹⁰¹ , %	slodze gadā ¹⁰²
10	Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	4	darbinieki	Monitoringa departamenta un Finanšu departamenta darbinieki	nesniedza informāciju	-
11	Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde	31	amatpersona	Piecu reģionālo nodaļu un Rīgas reģionālās nodaļas nodarbinātie - valsts inspektori un galvenie valsts inspektori - nodaļas vadītāji	3,5 %	1,09
12	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde	75	amatpersonas	Teritoriālo nodaļu un Centrālās struktūrvienības (Migrācijas nodaļa, Personu statusa kontroles nodaļa) vadītāji vai vietnieki, vadošie vecākie referenti, vadošie referenti, vecākie referenti, referenti, klientu apkalpošanas speciālisti	4 %	3,00
		259	darbinieki		4 %	10,36
13	Patērētāju tiesību aizsardzības centrs	1	amatpersona	Preču un pakalpojumu uzraudzības departamenta amatpersona	5 %	0,05
14	Pārtikas un veterinārais dienests	198	amatpersonas	Valsts inspektori, kuru kompetences saistītas ar valsts uzraudzības un kontroles īstenošanu pārtikas, dzīvnieku barības, dzīvnieku izcelsmes blakusproduktu, veterināro zāļu aprites, labturības un ciltsdarba jomā	9 %	0,09
15	Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija	5 ¹⁰³	amatpersonas	Juridiskā departamenta juristi, nodaļu vadītāji	5 %	0,25
16	Valsts augu aizsardzības dienests	2	amatpersonas	Vispārējās uzraudzības daļas vadītāja un vecākā inspektore	5 % un 10 %	0,15
17	Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija	9	amatpersonas	Bērnu tiesību aizsardzības departamenta galvenie inspektori, juriskonsults, vadītājs	1,5 %	0,14
18	Valsts darba inspekcija	93	amatpersonas	Inspektori, vecākie inspektori, galvenie valsts inspektori	nesniedza informāciju	-
19	Veselības inspekcija	75	amatpersonas	Kontroles un uzraudzības struktūrvienību (Zāļu kontroles nodaļa, Komerprakses nodaļa, Ārstniecības iestāžu kontroles nodaļa) vadītāji, to vietnieki, vecākie inspektori, inspektori, vecākie ārsti eksperti, ārsti eksperti, vecākie tehniskās uzraudzības inspektori, tehniskās uzraudzības inspektori	1,5 %	1,13

Nr. p. k.	Iestāde	Iestāžu sniegtā informācija			Darba laiks, ko aizņem administratīvo naudas sodu izpildes kontrole (revidenta aplēse)	
		skaits	statuss	strukturvienības, amati	cik no darba laika aizņem ¹⁰¹ , %	slodze gadā ¹⁰²
20	Valsts ieņēmumu dienests	502	amatpersonas	Nodokļu pārvaldes galveno nodokļu inspektori Nodokļu nomaksas veicināšanas pārvaldes Algas nodokļu daļas, Pievienotās vērtības nodokļu daļas, Uzņēmumu ienākumu nodokļa un muitas maksājumu daļas, Kontroles daļas, Digitālās vides datu kontroles un zinātnības daļas, Fizisko personu audita daļas, Fizisko personu nodokļu risku novērtības daļas, Juridisko personu nodokļu risku izvērtēšanas daļas, Akcīzes nodokļa un citu nodokļu nodaļas, Algas nodokļu procesa vadības daļas, Pievienotās vērtības nodokļa procesa vadības daļas, Saimniecisko darbību ierobežojošo pasākumu daļas, Maksātspējas procesa daļas, Juridisko personu parādu atgūšanas daļas, Fizisko personu parādu un citu maksājumu atgūšanas daļas, Sarežģīto parādu atgūšanas daļas, Starptautisko darījumu risku novērtēšanas daļas inspektori, juristi. Nodokļu nomaksas veicināšanas pārvaldes Fizisko personu parādu un citu maksājumu atgūšanas daļas Citu maksājumu atgūšanas nodaļas inspektori, juristi Muitas pārvaldes amatpersonas – civildienesta ierēdņi ar speciālajām dienesta pakāpēm - vecākie muitas uzraugi, vecākie muitas eksperti	0,3 %–97,5 %	9,44
21	Valsts meža dienests	10	amatpersonas	Vecākie inspektori juridiskajos jautājumos	5 %	0,50
22	Valsts policija	69	darbinieki	Kurzemes, Vidzemes, Latgales, Zemgales reģionālo pārvalžu Dokumentu pārvaldības nodaļas darbinieki, Rīgas reģionālās pārvaldes darbinieki, Galvenās kārtības policijas pārvaldes Reaģēšanas pārvaldes Satiksmes drošības vadības biroja Fotoradaru nodaļas darbinieki	5 %–95 %	29,43
		9	amatpersonas	Vidzemes reģionālās pārvaldes un Galvenās kārtības policijas pārvaldes Reaģēšanas pārvaldes Satiksmes drošības vadības biroja Fotoradaru nodaļas amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm	20 %–90 %	5,90

Nr. p. k.	Iestāde	Iestāžu sniegtā informācija			Darba laiks, ko aizņem administratīvo naudas sodu izpildes kontrole (revidenta aplēse)	
		skaits	statuss	struktūrvienības, amati	cik no darba laika aizņem ¹⁰¹ , %	slodze gadā ¹⁰²
23	Valsts robežsardze	8	amatpersonas	Rīgas pārvaldes, Ventspils, Ludzas, Viļakas, Daugavpils Robežkontroles un imigrācijas kontroles dienesta, Ventspils pārvaldes JRUD un Rīgas pārvaldes galvenie inspektori un vecākie inspektori	2 %–80 %	2,92
24	Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests	111	amatpersonas	Rīgas, Zemgales, Latgales, Kurzemes un Vidzemes reģionālo pārvalžu Ugunsdrošības uzraudzības un civilās aizsardzības nodaļas, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta Ugunsdrošības uzraudzības pārvaldes inspektori, vecākie inspektori, daļu un posteņu komandieri, Latgales pārvaldes priekšnieka vietnieks	1 %–15 %	6,05
25	Valsts valodas centrs	18	amatpersonas	Valodas kontroles departamenta struktūrvienību vadītāji, departamenta vadītāja, juriskonsulti, vecākie inspektori	10 %	1,80
26	Valsts vides dienests	7	amatpersonas	Juridiskā departamenta Administratīvo sodu piemērošanas daļas vecākie inspektori, daļas vadītājs	2 %	0,14
Kopā		332 darbinieki 1238 amatpersonas (civildienesta ierēdņi, amatpersonas, amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm, militārpersonas)			-	73,76

Atsauces

- ¹ Likumprojekta “Administratīvo pārkāpumu procesa likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija) (likumprojekts Nr. 16/Lp12, pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttcategory=16/Lp12>, resurss skatīts 22.12.2023.).
- ² Valsts policija, Valsts robežsardze, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, Iepirkumu uzraudzības birojs, Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, Valsts darba inspekcija, Veselības inspekcija, Dabas aizsardzības pārvalde, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija, Valsts meža dienests.
- ³ Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi. Sagatavojis autoru kolektīvs. E. Danovska un G. Kūtra zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 541. –543.lpp.
- ⁴ Ministru kabineta 04.02.2013. rīkojums Nr. 38 “Par Administratīvo sodu sistēmas attīstības koncepciju” (zaudē spēku 01.01.2021.).
- ⁵ Likumprojekta “Administratīvo pārkāpumu procesa likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija) (likumprojekts Nr. 16/Lp12, pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttcategory=16/Lp12>, resurss skatīts 22.12.2023.).
- ⁶ Administratīvo sodu sistēmas attīstības koncepcija (pieejama: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/4220>), kas apstiprināta ar Ministru kabineta 04.02.2013. rīkojumu Nr. 38 “Par Administratīvo sodu sistēmas attīstības koncepciju” (spēkā līdz 31.12.2020.) un likumprojekta “Administratīvo pārkāpumu procesa likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija) (likumprojekts Nr. 16/Lp12, pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttcategory=16/Lp12>, resurss skatīts 22.12.2023.).
- ⁷ Administratīvo sodu sistēmas attīstības koncepcija (pieejama: <https://polsis.mk.gov.lv/documents/4220>, resurss skatīts 22.12.2023.), kas apstiprināta ar Ministru kabineta 04.02.2013. rīkojumu Nr. 38 “Par Administratīvo sodu sistēmas attīstības koncepciju” (spēkā līdz 31.12.2020.).
- ⁸ Likumprojekta “Administratīvo pārkāpumu procesa likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija) (likumprojekts Nr. 16/Lp12, pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttcategory=16/Lp12>, resurss skatīts 22.12.2023.).
- ⁹ Likumprojekta “Administratīvo pārkāpumu procesa likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija) (likumprojekts Nr. 16/Lp12, pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttcategory=16/Lp12>, resurss skatīts 22.12.2023.).
- ¹⁰ Administratīvās atbildības likuma 154. panta pirmā daļa, otrā daļa un ceturtā daļa.
- ¹¹ Likumprojekta “Administratīvo pārkāpumu procesa likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija) (likumprojekts Nr. 16/Lp12, pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttcategory=16/Lp12>, resurss skatīts 22.12.2023.).
- ¹² Administratīvās atbildības likuma 2. panta trešā daļa.
- ¹³ Administratīvās atbildības likuma 289. panta pirmā daļa.
- ¹⁴ Informācija no Iekšlietu ministrijas Informācijas centra tīmekļvietnes <https://www.ic.iem.gov.lv/lv/jaunums/no-1-julija-administrativo-parkapumu-lemumi-klus-elektroniski>, resurss skatīts 25.08.2023.
- ¹⁵ Finanšu revīzijas Nr. 2.4.1-12/2020 “Par Iekšlietu ministrijas 2020.gada pārskata sagatavošanas pareizību” 30.04.2021. revīzijas ziņojums (pieejams: <https://lrvk.gov.lv/lv/revizijas/revizijas/noslegtas-revizijas/par-iekšlietu-ministrijas-2020gada-parskata-sagatavosanas-pareizibu>, resurss skatīts 22.12.2023.).
- ¹⁶ Spēkā līdz 30.06.2020.
- ¹⁷ Ja izpildīt Latvijā pieņemto nolēmumu par mantiska rakstura piedziņu nav iespējams. Uz Eiropas Savienības dalībvalstīm var nosūtīt nolēmumu par mantiska rakstura piedziņu, ja sodītās personas dzīvesvieta (juridiskajai personai – reģistrētā juridiskā adrese), tai piederošais īpašums vai tās ienākumi ir citā Eiropas Savienības dalībvalstī un ja noteiktā mantiska rakstura piedziņa pārsniedz 70 euro. Latvijā piemērotā soda izpildi valstī, kas nav Eiropas Savienības dalībvalsts, var prasīt, ja Latvija ar šo valsti ir noslēgusi nolīgumu par sadarbību sodu izpildē.
- ¹⁸ Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 296. pants (spēkā līdz 30.06.2020.).
- ¹⁹ Administratīvās atbildības likuma 268. pants.

- ²⁰ Ministru kabineta 15.12.2009. instrukcijas Nr. 19 “Tiesību akta projekta sākotnējās ietekmes izvērtēšanas kārtība” 4. punkts (spēkā līdz 08.09.2021.).
- ²¹ Likumprojekta “Administratīvo pārkāpumu procesa likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija) (likumprojekts Nr. 16/Lp12, pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttcategory=16/Lp12>, resurss skatīts 22.12.2023.).
- ²² Iekšlietu ministrijas Informācijas centra tīmekļvietnē publicētais “Pārskats par administratīvajiem pārkāpumiem 2012-2014” (pieejams: <https://www.ic.iem.gov.lv/lv/administrativie-parkapumi>, resurss skatīts 25.08.2023.).
- ²³ Šeit un turpmāk analizēti Iekšlietu ministrijas Informācijas centra 04.08.2023. iesniegtie dati no APAS par naudas sodiem, kas piemēroti un stājušies spēkā 2021. un 2022. gadā un CSDD 31.07.2023. iesniegtie dati no Sodū un liegumu reģistra par 2021. un 2022. gadā piemērotajiem administratīvajiem naudas sodiem, kas piemēroti par pārkāpumiem, kas fiksēti ar fotoradariem.
- ²⁴ Likumprojekta “Administratīvo pārkāpumu procesa likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija) (likumprojekts Nr. 16/Lp12, pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttcategory=16/Lp12>, resurss skatīts 22.12.2023.).
- ²⁵ Administratīvās atbildības likuma 2. panta trešā daļa.
- ²⁶ Tieslietu ministrijas 27.07.2023. vēstule Nr. 8-2.3.1e/550 “Par informācijas pieprasījumu revīzijas lietā Nr. 2.4.1-25/2023”.
- ²⁷ Satversmes tiesas 2017. gada 15. jūnija sprieduma lietā Nr. 2016-11-01 15.punkts.
- ²⁸ Satversmes tiesas 2017. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-10-01 18.punkts.
- ²⁹ Administratīvās atbildības likuma 269. panta pirmā daļa.
- ³⁰ Administratīvās atbildības likuma 81. panta otrajā daļā noteiktas trīs darbdienas, 110. panta otrajā daļā trīs darbdienas, 112. panta trešajā daļā – trīs darbdienas, bet 64. panta otrajā daļā – piecas darbdienas.
- ³¹ Sodū un liegumu reģistra dati par naudas sodiem par pārkāpumiem ceļu satiksmē, kas fiksēti ar fotoradariem, un APAS dati par visiem pārējiem administratīvajiem naudas sodiem.
- ³² Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcijas Kontroles departamenta direktora 12.10.2023. e-pasta vēstule.
- ³³ Iepirkumu uzraudzības biroja 18.10.2023. vēstule Nr. 9-11/2043 “Par papildu informācijas sniegšanu”.
- ³⁴ Iestāde bija iesniegusi Ministru kabineta 24.09.2019. noteikumos Nr. 466 “Noteikumi par īpašas formas apliecinājumu administratīvā pārkāpuma procesā” iekļauto apliecību, bet Īrijas Tieslietu ministrija lūgusi to precizēt, jo tā neatbilst Eiropas Padomes 2009. gada 26. februāra Pamatlēmumam Nr. 2009/299/TI.
- ³⁵ Ministru kabineta 04.02.2013. rīkojuma Nr. 38 “Par Administratīvo sodu sistēmas attīstības koncepciju” 7. punkts (spēkā līdz 31.12.2020.).
- ³⁶ Tieslietu ministrijas 28.02.2022. vēstule Nr. 1-17/669 “Par naudas soda izpildi un nosacītu daļēju atbrīvošanu no naudas soda samaksas”.
- ³⁷ Valsts policijas 21.03.2022. vēstule Nr. 20/CAnos/19682 “Par naudas sodu izpildi un nosacītu daļēju atbrīvošanu no naudas soda samaksas”.
- ³⁸ Valsts sekretāru 18.08.2022. sanāksmes attālinātā veidā protokola Nr. 25 3. § 2. punkts. Pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/meetings/protocols/fa632b64-38ba-4991-aa23-0aaea5549063>, resurss skatīts 22.12.2023. Tiesību akta projekta “Grozījums Ministru kabineta 2013. gada 4. februāra rīkojumā Nr. 38 “Par Administratīvo sodu sistēmas attīstības koncepciju”” sākotnējās ietekmes (*ex-ante*) novērtējuma ziņojums (anotācija) (projekta ID: 22-TA-1432, pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/dfc5a618-1ed7-4d3f-9705-ac8c29dab4fa>, resurss skatīts 22.12.2023.).
- ³⁹ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 17. panta pirmā un otrā daļa.
- ⁴⁰ Izņemot Civilās aviācijas aģentūru, kas divu gadu laikā bija piemērojusi tikai divus administratīvos naudas sodus, kas samaksāti brīvprātīgās izpildes termiņā.
- ⁴¹ Saskaņā ar Valsts policijas sniegto informāciju par piespiedu izpildei nodotajiem naudas sodiem par pārkāpumiem ceļu satiksmē, kas fiksēti ar tehniskajiem līdzekļiem, un Iekšlietu ministrijas Informācijas centra sniegto informāciju par pārējiem valsts pārvaldes iestāžu administratīvajiem naudas sodiem, kas nodoti piespiedu izpildei, kopumā 2023. gadā valsts pārvaldes iestādes piespiedu izpildei nodevušas 54 090 naudas sodus (tai skaitā Valsts policija – 48 595 naudas sodus, bet pārējās valsts pārvaldes iestādes – 5 495). Valsts policijā 2023. gadā naudas sodu izpildi veica 78 nodarbinātie un saskaņā ar Valsts kontroles aplēsēm tam bija nepieciešamas 35,33 slodzes (skatīt 2. pielikumu), līdz ar to Valsts policijā viena slodze piespiedu izpildei nodeva vidēji 1375 naudas sodus. Ja pārējo iestāžu nodarbinātie nodotu piespiedu izpildei naudas sodus ar tādu pašu produktivitāti kā Valsts policija, tad 2023. gadā tam kopumā valstī bijušas nepieciešamas 39 slodzes, tātad slodžu skaits samazinātos par 34 slodzēm.
- ⁴² Administratīvo sodu sistēmas attīstības koncepcija, kas apstiprināta ar Ministru kabineta 04.02.2013. rīkojumu Nr. 38 “Par Administratīvo sodu sistēmas attīstības koncepciju” (spēkā līdz 31.12.2020.).
- ⁴³ Administratīvās atbildības likuma 255. pants.

- ⁴⁴ Likuma “Par Valsts ieņēmumu dienestu” 2. pants.
- ⁴⁵ Likuma “Par budžetu un finanšu vadību” 25. panta pirmā daļa.
- ⁴⁶ Ministru kabineta 31.03.2009. sēdes protokola Nr. 22 56.8. 9. punkts.
- ⁴⁷ Valsts pārvaldes reformu plāns 2020, kas apstiprināts ar Ministru kabineta 24.11.2017. rīkojumu Nr. 701 “Par Valsts pārvaldes reformu plānu 2020”.
- ⁴⁸ Ministru kabineta 07.05.2019. rīkojuma Nr. 210 “Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai” 236. punkts, Ministru kabineta 20.04.2023. rīkojuma Nr. 200 “Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai” 301. punkts.
- ⁴⁹ Valsts pārvaldes modernizācijas plāna 2023.–2027. gadam, kas apstiprināts ar Ministru kabineta 08.05.2023. rīkojumu Nr. 240 “Par Valsts pārvaldes modernizācijas plānu 2023.–2027. gadam”, 6.4. rīcības virziens.
- ⁵⁰ Konceptuālais ziņojums “Par vienotā pakalpojumu centra izveidi valsts pārvaldē”, kas apstiprināts ar Ministru kabineta 04.07.2023. rīkojumu Nr. 404 “Par konceptuālo ziņojumu “Par vienotā pakalpojumu centra izveidi valsts pārvaldē””.
- ⁵¹ Eiropas Savienības atvēršanas un noturības mehānisma plāns 2021–2026, kas apstiprināts ar Ministru kabineta 28.04.2021. rīkojumu Nr. 292 “Par Latvijas Atvēršanas un noturības mehānisma plānu”, reformas virziens 6.3.1.r. “Publiskās pārvaldes modernizācija” un investīcijas 2.1.2.1.i “Pārvaldes centralizētās platformas un sistēmas”.
- ⁵² Administratīvās atbildības likuma 263. panta pirmā un otrā daļa.
- ⁵³ Ceļu satiksmes drošības direkcijas tīmekļa vietnē e.csdd.lv pieejamais e-pakalpojums “Piemērotie naudas sodi un to apmaksā” (<https://e.csdd.lv/?about=sodi&menu=7>, resurss skatīts 26.10.2023.).
- ⁵⁴ Valsts pakalpojumu portālā latvija.gov.lv pieejamais e-pakalpojums “Administratīvo sodu pārbaude un nomaksa” (<https://latvija.lv/lv/PPK/dzives-situacija/apakssituacija/p1942/ProcesaApraksts>, resurss skatīts 26.10.2023.).
- ⁵⁵ Konkrētā statistika parāda e-pakalpojuma uzsākšanas reižu skaitu, atsevišķi neizdalot statistiku par uzsāktajiem un pabeigtajiem maksājumiem. E-pakalpojuma izmantotājs var izsaukt e-pakalpojumu, tikai lai pārliecinātos, ka tam nav piemērots administratīvais sods, pārbaudītu nesamaksāto administratīvo sodu skaitu un apmēru vai izsaukt e-pakalpojumu intereses vadīts.
- ⁵⁶ Atvērto datu portālā pieejamā informācija par biežāk lietotajiem e-pakalpojumiem 2021. gadā (<https://data.gov.lv/dati/lv/dataset/statistika-par-latvija-lv-e-pakalpojumiem/resource/01fc5186-a508-40e2-a7bb-bcb636d3708b>, resurss skatīts 26.10.2023.).
- ⁵⁷ Tieslietu ministrijas 12.10.2023. vēstule Nr. 1-17/3033 “Par lietderības revīzijā “Administratīvo naudas sodu izpilde” izvirzītajiem jautājumiem, kritērijiem un metodēm” un Valsts policijas 08.09.2023. tikšanās laikā ar Valsts kontroles revidentiem sniegtā informācija.
- ⁵⁸ Iekšlietu ministrijas Informācijas centra 07.11.2023. elektroniski sniegtā informācija (e-pasta vēstule “RE: Revīzijas Nr. 2.4.1-25/2023 Administratīvo naudas sodu izpilde ietvaros”).
- ⁵⁹ Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs sniedza informāciju, ka manuāli APAS tika identificēti 2021. gadā 38 099 maksājumi, bet 2022. gadā – 35 471 maksājums. CSDD sniedza informāciju, ka 2021. gadā manuāli tika apstrādāts 2561 maksājums, bet 2022. gadā – 3088 maksājumi.
- ⁶⁰ Ministru kabineta 17.01.2015. sēdes protokola Nr.5 75.§. un informatīvais ziņojums “Par naudas sodu un alkohola koncentrācijas, narkotisko vai citu apreibinošo vielu ietekmes pārbaužu izdevumu maksājumu identifikācijas pilnveidošanu” (<https://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40316219>, resurss skatīts 26.10.2023.).
- ⁶¹ Iekšlietu ministrijas 27.10.2023. elektroniski sniegtā informācija (e-pasts “Re: Informācijas pieprasījums revīzijā Nr. 2.4.1-25/2023 “Administratīvo naudas sodu izpilde””).
- ⁶² Ministru kabineta 17.01.2015. sēdes protokola Nr.5 75.§. un informatīvā ziņojuma “Par naudas sodu un alkohola koncentrācijas, narkotisko vai citu apreibinošo vielu ietekmes pārbaužu izdevumu maksājumu identifikācijas pilnveidošanu” sākotnējais projekts (https://tap.mk.gov.lv/doc/2005/IEMZino_SR_260214.204.docx, resurss skatīts 26.10.2023.).
- ⁶³ Ministru kabineta 17.01.2015. sēdes protokola Nr.5 75.§. un informatīvā ziņojuma “Par naudas sodu un alkohola koncentrācijas, narkotisko vai citu apreibinošo vielu ietekmes pārbaužu izdevumu maksājumu identifikācijas pilnveidošanu” sākotnējais projekts (https://tap.mk.gov.lv/doc/2005/IEMZino_SR_260214.204.docx, resurss skatīts 26.10.2023.).
- ⁶⁴ Iekšlietu ministrijas Informācijas centra 06.10.2023., 12.10.2023. un 27.10.2023. elektroniski sniegtā informācija (e-pasta vēstule “RE: Informācijas pieprasījums revīzijā Nr.2.4.1-25/2023 Administratīvo naudas sodu izpilde”).
- ⁶⁵ Valsts policijas 25.10.2023. sniegtā informācija par patērēto laiku naudas soda, kas piemērots par pārkāpumu ceļu satiksmē, nodošanu piespiedu izpildei.
- ⁶⁶ Būvniecības valsts kontroles biroja 06.10.2023. vēstule Nr. 1-7.1/2023/2453-nd “Par atbildes sniegšanu sakarā ar pieprasījumu revīzijas lietā”.
- ⁶⁷ Pārtikas un veterinārā dienesta 03.10.2023. vēstule Nr. 1.1-13E/23/1740 “Atbilde uz informācijas pieprasījumu revīzijas lietā Nr. 2.4.1-25/2023”.

- ⁶⁸ Nacionālo bruņoto spēku Militārās policijas 02.10.2023. vēstule Nr. 2/11/448 “Par atbildi uz VK jautājumiem”.
- ⁶⁹ Valsts vides dienesta 03.10.2023. vēstule Nr. 2.3/CS/1475/2023 “Par informāciju revīzijas lietā Nr. 2.4.1-25/2023”.
- ⁷⁰ Starp Iekšlietu ministrijas Informācijas centru un SIA “ABC software” 22.07.2022. noslēgtais darba uzdevums pie vispārīgās vienošanās Nr. VRAA EIS 2020/13/AK/CI-118_2_PKP pirkuma pieprasījumam Nr. IEMIC/2022/55.
- ⁷¹ Starp Tiesu administrāciju un SIA “Autentica” 13.05.2022. noslēgtā pasūtījuma vienošanās Nr. 16 pie 18.06.2021. noslēgtā līguma par Izpildu lietu reģistra sistēmas un Elektroniskās maksātnespējas uzskaites sistēmas uzturēšanu, papildināšanu un apkalpošanu.
- ⁷² Iekšlietu ministrijas Informācijas centra 12.12.2022. parakstītais nodošanas un pieņemšanas akts par darba uzdevuma (pirkuma pieprasījums Nr. IEMIC/2022/55) izpildi un Tiesu administrācijas 27.12.2022. parakstītais nodošanas un pieņemšanas akts Nr. 18/2021-16a1 pie 13.05.2022. noslēgtās pasūtījuma vienošanās Nr. 16.
- ⁷³ Tiesu administrācijas 07.09.2023. sniegtā informācija.
- ⁷⁴ Starp Iekšlietu ministrijas Informācijas centru un SIA “ABC software” 22.07.2022. noslēgtais darba uzdevums pie vispārīgās vienošanās Nr. VRAA EIS 2020/13/AK/CI-118_2_PKP pirkuma pieprasījumam Nr. IEMIC/2022/55 un starp Tiesu administrāciju un SIA “Autentica” 13.05.2022. noslēgtā pasūtījuma vienošanās Nr. 16 pie 18.06.2021. noslēgtā līguma par Izpildu lietu reģistra sistēmas un Elektroniskās maksātnespējas uzskaites sistēmas uzturēšanu, papildināšanu un apkalpošanu.
- ⁷⁵ Starp Iekšlietu ministrijas Informācijas centru un SIA “ABC software” 22.07.2022. noslēgtā darba uzdevuma pie vispārīgās vienošanās Nr. VRAA EIS 2020/13/AK/CI-118_2_PKP pirkuma pieprasījumam Nr. IEMIC/2022/55 5.3. apakšpunkts, pielikuma “Darba uzdevums” 2.18. apakšpunkts un Iekšlietu ministrijas Informācijas centra 28.07.2023. tikšanās laikā ar Valsts kontroles revidentiem sniegtā informācija.
- ⁷⁶ Starp Tiesu administrāciju un SIA “Autentica” 18.06.2021. noslēgtā līguma par Izpildu lietu reģistra sistēmas un Elektroniskās maksātnespējas uzskaites sistēmas uzturēšanu, papildināšanu un apkalpošanu 10.1. apakšpunkts.
- ⁷⁷ Starp Valsts policiju un VAS “Ceļu satiksmes drošības direkcija” 11.12.2022. noslēgtais līgums Nr. 2199.
- ⁷⁸ Tiesu administrācijas 07.09.2023. sniegtā informācija un Ceļu satiksmes drošības direkcijas 26.10.2023. elektroniski sniegtā informācija (e-pasta vēstule “RE: Informācijas pieprasījums revīzijā Nr.2.4.1-25/2023 Administratīvo naudas sodu izpilde”).
- ⁷⁹ Ceļu satiksmes drošības direkcijas 26.10.2023. elektroniski sniegtā informācija (e-pasta vēstule “RE: Informācijas pieprasījums revīzijā Nr.2.4.1-25/2023 Administratīvo naudas sodu izpilde”).
- ⁸⁰ Iekšlietu ministrijas Informācijas centra 28.07.2023. tikšanās laikā ar Valsts kontroles revidentiem sniegtā informācija un Tiesu administrācijas 07.09.2023. tikšanās laikā ar Valsts kontroles revidentiem sniegtā informācija.
- ⁸¹ Tiesu administrācijas 07.09.2023. tikšanās laikā ar Valsts kontroles revidentiem sniegtā informācija.
- ⁸² Piemēram, sākotnēji piegādātā Izpildu lietu reģistra datu apmaiņas funkcionalitāte nevarēja apstrādāt informāciju par lēmumiem ar vairākām prasījuma būtībām.
- ⁸³ Starp Valsts policiju un VAS “Ceļu satiksmes drošības direkcija” 11.12.2022. noslēgtais līgums Nr. 2199.
- ⁸⁴ Valsts policijas 25.10.2023. sniegtā informācija par patērēto laiku naudas soda, kas piemērots par pārkāpumu ceļu satiksmē (tajā skaitā arī to, kas fiksēts ar tehniskajiem līdzekļiem), nodošanu piespiedu izpildei.
- ⁸⁵ Valsts policijas 25.10.2023. sniegtā informācija par patērēto laiku naudas soda, kas piemērots par pārkāpumu ceļu satiksmē (tajā skaitā arī to, kas fiksēts ar tehniskajiem līdzekļiem), nodošanu piespiedu izpildei.
- ⁸⁶ Iekšlietu ministrijas Informācijas centra 04.08.2023. iesniegtie dati no APAS un CSDD 31.07.2023. iesniegtie dati no Soda un liegumu reģistra par 2021. un 2022. gadā piemērotajiem administratīvajiem naudas sodiem.
- ⁸⁷ Pieņemot, ka viena kalendārā mēneša ietvaros vidēji piespiedu izpildei tiek nodoti 11 238 naudas sodi un daļēji automatizējot piespiedu izpildes procesu tiks ietaupītas minimāli 4 minūtes (minimālais laiks, kāds bija nepieciešams procesa soļu veikšanai Valsts policijas aptvertajā izlasē), tiek aprēķināts kopējais ietaupījums minūtes (11 238 * 4 = 44 952). Rezultāts tiek izdalīts ar 60 (minūšu skaitu stundā), lai noteiktu laika ekonomiju stundās (44 952/60 = 749,2).
- ⁸⁸ Pieņemot, ka darba stundu skaits mēnesī ir 168, laika ekonomija stundās tiek dalīta ar darba stundu skaitu (749,2 / 168 = 4,459).
- ⁸⁹ Ministru kabineta 16.08.2017. noteikumu Nr. 474 “Tieslietu ministrijas nolikums” 4.1.3. un 5.15. apakšpunkts.
- ⁹⁰ Tiesu izpildītāju likuma 156.¹ panta trešā daļa.
- ⁹¹ APAS ir Soda reģistra apakšsistēma. Saskaņā ar Soda reģistra likuma 2. pantu Soda reģistra turētājs un pārzinis ir Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs.
- ⁹² Likuma “Par Valsts ieņēmumu dienestu” 2. pants.
- ⁹³ Gan Tiesu namu aģentūras izdoto grāmatu (Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi. Sagatavojis autoru kolektīvs. E. Danovska un G. Kūtra zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020), gan Tieslietu ministrijas tīmekļvietnē pieejamiem AAL skaidrojumiem (pieejami: <https://www.tm.gov.lv/lv/administrativas-atbildibas-likums>, resurss skatīts 22.12.2023.).
- ⁹⁴ Latvijas Republikas tiesībsarga pētījums “Administratīvās atbildības likuma darbība” (pieejams: <https://www.tiesibsargs.lv/resource/petijums-administrativas-atbildibas-likuma-darbiba/>, resurss skatīts 22.12.2023.).

⁹⁵ Ministru kabineta 07.05.2019. rīkojuma Nr. 210 “Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai” 236. punkts. Ministru kabineta 20.04.2023. rīkojuma Nr. 200 “Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai” 301. punkts.

⁹⁶ Ministru kabineta 15.12.2009. instrukcijas Nr. 19 “Tiesību akta projekta sākotnējās ietekmes izvērtēšanas kārtība” 4. punkts (spēkā līdz 08.09.2021.).

⁹⁷ Likumprojekta “Administratīvo pārkāpumu procesa likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija) (likumprojekts Nr. 16/Lp12, pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/webSasaiste?OpenView&restrictcategory=16/Lp12>, resurss skatīts 22.12.2023.).

⁹⁸ Tabulās norādīti Iekšlietu ministrijas Informācijas centra 04.08.2023. iesniegtie dati par valsts iestāžu naudas sodiem, kas piemēroti un stājušies spēkā 2021. un 2022. gadā, un CSDD 31.07.2023. iesniegtie dati no Sodū un liegumu reģistra par Valsts policijas 2021. un 2022. gadā piemērotajiem naudas sodiem, kas fiksēti ar tehniskajiem līdzekļiem, neapturot transportlīdzekļi (fotoradariem), kas papildināti ar valsts iestāžu sniegto informāciju.

⁹⁹ Kopējais samaksāto naudas sodu skaits uz datu iesniegšanas dienu, tai skaitā brīvprātīgās izpildes termiņā samaksātie naudas sodi un pēc brīvprātīgā izpildes termiņa samaksātie naudas sodi (gan tie, kas bija nodoti piespiedu izpildei, gan tie, kas nebija nodoti piespiedu izpildei, bet ir samaksāti).

¹⁰⁰ Tabulā nav iekļautas valsts iestādes, kuras nevienu no 2021. un 2022. gadā piemērotajiem naudas sodiem nav nodevušas piespiedu izpildei, – Civilās aizsardzības pārvalde, Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcija, Iepirkumu uzraudzības birojs un NBS Jūras spēku Krasta apsardzes dienests.

¹⁰¹ Valsts iestādes datus par darba laiku, kas provizoriski nepieciešams administratīvo naudas sodu izpildes kontrolei, norādījušas atšķirīgi, piemēram, procentos no darba laika, procentos no amatpersonas pienākumiem, vienai lietai patērētais darba laiks, u. tml. Lai dati būtu salīdzināmi, visām valsts iestādēm uzrādītais darba laiks pielīdzināts/ aprēķināts procentos no darba laika 2022. gadā (2018 h) nodarbinātajiem, kuri strādā 5 darbdienu nedēļā un 40 stundas nedēļā. Gadījumos, kad iestādes savā sniegtajā informācijā nodarbinātajam bija norādījušas procentus, piemēram no 2% līdz 5%, revidents aplēses aprēķinā piemēro vidējo rādītāju 3,5 % $((2\% + 5\%) / 2)$.

¹⁰² Slodzes aprēķins = $(2018 \text{ (darba stundu skaits 2022. gadā nodarbinātajiem, kuri strādā 5 darbdienu nedēļā un 40 stundas nedēļā)}) * \% \text{ (procenti, cik no darba laika aizņem administratīvo naudas sodu izpildes kontrole)} * \text{nodarbināto skaits, kas nodrošina administratīvo naudas sodu izpildes kontroli} / 2018 \text{ (darba stundu skaits 2022. gadā)}$.

¹⁰³ Slodzes aplēse veikta 5 amatpersonām, ņemot vērā Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas norādīto, ka kopumā naudas soda izpildes kontroli iestādē var veikt Juridiskā departamenta 12 amatpersonas, bet nodarbināto skaits, kas veic lēmuma par administratīvā naudas soda uzlikšanu un izpildes nodrošināšanu, ir mainīgs. 2020. gadā – 1 amatpersona, 2021. gadā – 5 amatpersonas, 2022. gadā – 4 amatpersonas, 2023. gadā līdz 07.11. – 5 amatpersonas.